

ŠTEV. 11

POŠTNA PLAČANA
V GOTOVINI

1932.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE
USLUŽBENCEV DRŽAVNIH ŽELEZNIC
LJUBLJANA VII.

LETO VIII.

Sprememba cen.

Cene stopijo v veljavo dne 21. XI. 1932.

Moka štev. O gg	kg	3'40	Parklji svinjski	"	5'—
Moka štev. O g, O f	"	3'40	Med ajdov	"	16'—
Moka štev. 2	"	3'20	Kvas	"	32'—
Moka št. 5	"	3'—	Polenovka	"	22'—
Moka, štev. 8	"	1'40	Golaž goveji	doza	8'—
Zdrob, pšenični	"	4'—	Čokolada mledna 1/14	tablica	5'50
Otrobi, pšenični	"	1'10	Čokolada mlečna 1/7	"	11'—
Otrobi, koruzni	"	1'10	Rozine nove Ia	kg	22'—
Otrobi, pšenični deb.	"	1'45	Rožine nove IIa	"	16'—
Makaroni jajčni	"	9'—	Grozdiči novi	"	15'—
Makaroni navadni	"	7'50	Civebi novi	"	13'—
Polži jajčni	"	9'—	Limone	komad	0'75
Polži navadni	"	7'50	Lešniki tolčeni	kg	26'—
Rezanci široki	"	7'50	Zelje kislo	"	3'—
Špageti navadni	"	7'50	Krompir dnevna cena	"	1'—
Fidelini navadni	"	7'50	Grenka voda Fr. Jož.	stekl.	12'—
Krpice navadne	"	7'50	Carski boraks	škat.	4'75
Zvezdice navadne	"	7'50	Trisoda	zav.	3'—
Riž Ia	"	9'—	Omela ročna mala	kom.	12'—
Koruza debela	"	1'35	Omela za parkete velika	"	24'—
Fižol cipro	"	4'50	Jajca štajerska dnevna cena	"	1'50
Fižol prepeličar	"	4'—			
Kava Kneipp	"	13'—			
Mast	"	18'—			
Mast doze a 5 kg	doza	90'—			
Jeziki svinjski	kg	20'—			
Slanina soljena	"	18'—			
Salama ogrska	"	64'—			
Salama krakovska	"	26'—			
Salama letna	"	20'—			
Salama brunšvlška	"	14'—			
Meso vratina	"	20'—			
Meso kare s kožo	"	20'—			
Meso kare brez kože	"	22'—			
Sunke	"	24'—			
Krače	"	11'—			
Glave brez kosti	"	12'—			

Novo blago.

Keksi v emajliranih dozah	kg	24'—
Bonbonjere v kartonih	karton	12'—
Bonbonjere v kartonih	"	16'—
Bonbonjere v kartonih	"	28'—
Bonbonjere v kartonih	"	48'—
Obeski za božično drevo	komad	0'50
Svečice za božično drevo	karton	4'75
Slaniki novi	komad	2'—
Polenovka	kg	22'—
Smokve dalmatinske	"	4'—
Ščetke za roke	komad	2'50
Predpražniki, zelo trpežni	"	26'—
" " " " " " " " " " " "	"	30'—
" " " " " " " " " " " "	"	44'—

Obvestilo.

Priporočamo članom, da se že sedaj krijejo za zimo s krompirjem, čebulo in zimskim sadjem, dokler so še nizke cene in blago lahko dostavimo ob lepem vremenu.

Naročila za perutnino sprejemajo vse naše prodajalne v Ljubljani in Mariboru.

Morske ribe, krvavice in jetrne klobase priporočamo za nakup.

Razvoz živil na progo

Kakor vsako leto nameravamo tudi za leto 1933 organizirati brezplačen prevoz živil na progo na podlagi izrabe ugodnosti, ki jo ima vsak železničar.

Zato obveščamo vse člane na progi, da bomo v njih imenu prosili za propratnice. Kdor bi reflektiral rajše na pošiljanje mleka itd. kot na brezplačen prevoz živil, naj to takoj sporoči, najpozneje pa do 5. decembra 1932. V poštev prihajajo le člani s proge.

ZADRVGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRVGE VSLVŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

ŠTEV. 11.

LJUBLJANA, 20. NOVEMBRA 1932.

LETO VIII.

V obrambo našega zadružništva!

„Konsumno zadružništvo naj se odpravi.“
(Trgovski list, štev. 109/32).

„Konsumarska nadloga mora biti strta.“
(Trgovski list štev. 114/32).

„Da se odpravijo in prepovedo konsumne
in nabavljalne zadruge.“
(Trgovski list, štev. 120/32).

V zadnjem času so naperili trgovci na svojih zborovanjih in v „Trgovskem listu“ na naslov zadružništva, posebej še konsumnega zadružništva toliko in takih napadov, da smo primorani in naravnost dolžni, da v interesu javnosti, zadružnega pokreta in morda tudi v interesu trgovstva samega odgovorimo in obrazložimo odkrito, stvarno in jasno naše stališče do tega „državnega vprašanja“.

Da, tudi v interesu trgovstva samega! Iz vseh izvajanj, čijih refren je poziv na pravo pravcato sveto vojno proti „konsumarski nadlogi“, se zrcali, da so gospodje trgovci slepi glede potov, po katerih mora hoditi bodoči gospodarski razvoj; da vobče ne morejo dojeti težnje in pravice skupnosti, ustvarili si čim znosnejše pogoje za materielní obstanek, in da je neizbežno v tem boju, da morajo posamezniki in poedini maloštevilni in skozi stoletja v ekonomskem življenju v resnici privilegirani sloji doprinesiti v interesu obče blaginje nujne žrtve; da nočejo priznati, da se človeška družba ni nikdar zavezala, jamčiti za večén obstoj in trajno dobrobit vseh stanov, najmanj še glede onih, glede katerih bi se v toku razvoja pokazalo, da so ali docela završili svojo misijo, ali pa jim mora biti poslej odkazano ožje področje.

Naš odgovor*) bo morda vsaj nekaj prispeval k temu, da bodo trgovci pogledali resnici v obraz, revidirali svoje stališče in spoznali zmoto, ki jo njihovi izpadi na zadružni pokret tako očito prikazujejo.

In baš to spoznanje je v njih lastnem interesu.

Odpor trgovcev proti zadružništvu je star, skoro tako star kot je staro zadružništvo samo. Nekako 40 let pa bo od tega, odkar so pokrenili v francoskem mestu Nîmes trgovci celo pravdo proti konsumni zadru-

*) Glej naslednje članke! — Op. uredništva.

gi. Ta pravda je imela zabaven in poučen konec: advokat iz Pariza, ki so ga bili najeli nîmenski trgovci, je osmešen odšel, ondotna zadruga pa je dobila od te pravde zamah k naglemu razvoju.

Pred veliko vojno so bile ofenzive trgovskega sveta proti konsumnemu zadružništvu na zapadu in severu prilično končane. Trgovci so sprevideali, da je pametneje iskati z organiziranimi konsumenti sporazum in da ne kaže odbijati jih z brezuspešnimi pravdami.

Leta 1924 je zagrebška trgovsko-obrtniška zbornica otvorila oster boj proti nabavljalnim zadrugam državnih uslužbencev in zahtevala od oblasti, da se prihranki teh zadrug obdavčijo enako kot dobički trgovcev. Uspeha ni bilo. Naši vodilni državniki so bili sodobnejši od zagrebških trgovcev.

Lani pa so pričeli napovedovati in letos so resnično pokrenili pravdo tudi slovenski trgovci.

Zadružništvu očitajo, da je zašlo na stranpota svojega poslanstva, da je danes le karikatura zadružne misli, da posebej konsumno zadružništvo vobče nima pravice do obstoja, zahtevajo, da mora biti „konsumarska nadloga strta“, da se morajo konsumne zadruge odpraviti in prepovedati.

Mi zadružniki morda najbolje uvidevamo, da se sme in mora vsakdo braniti, kadar gre za njegov obstoj. Zato razumemo trgovce, če javno in očitó pokažejo, da so jim zadruge napoti. Sicer nam zatrjujejo, da so pravzaprav samo proti konsumnemu zadružništvu; ostale, na pr. kmetijske, produktivne, tudi še eventualno kreditne zadruge itd. pa da vršijo svojo nalogo čisto v redu, uspešno in v občo korist. To je sicer delno priznanje, pa ni iskreno. Prepričani smo namreč, da bi se obrnil gnjev trgovcev tudi proti tem zadrugam, če bi se pokazalo, da niso v njih interesu, da prestrezajo dobičke, ki bih jih lahko kasiral trgovec.

Torej, to vse razumemo in tudi nikomur ne odrekamo pravice, da se poslužuje v obrambi svoje eksistence dopustnih sredstev. Toda nečesa ne razumemo: da zahtevajo trgovci kratkomalo odpravo konsumov, da zanikajo svojemu bližnjemu, t. j. ogromni večini človeške družbe enako pravo, da se v trdem živlenskem boju tudi brani! To pa bije v obraz osnovnim pravicam človeka in njegovemu dostojanstvu. Kajti zahteva trgovcev ne pomeni v svoji logični konsekvenci nič drugega kakor to-le: če si ne kupuješ svojih potrebščin pri trgovcu, ne smeš živeti!

Biti hočemo, kakor smo rekli, iskreni. Zato izjavljamo, da je zahteva trgovcev po odpravi in prepovedi konsumnega zadružništva tako gorostasna, drzovita in neetična, da bi jo ne smatrali niti za resno, ako bi ne bila ponovno izražena in v resoluciji točno formulirana.

V današnjem času, ko so vsaj v narodnem gospodarstvu že deloma vidni obrisi anahronizma privatne trgovine, zahtevati odpravo konsumnega zadružništva, in država naj to odpravo izvede, gospoda, to pa res ni malo!

Kajti da gre ves gospodarski razvoj nujno po naši poti, to mora zanikati le človek, ki ne more ali noče temu razvoju slediti. „Tendenca bodo-

čega gospodarstva gre za združevanje v malem — torej za zadružništvo, kateremu se tudi trgovina ne bo mogla več dolgo upirati“, prizna dopisnik v „Trgovskem listu“ (števil. 84/32) sam, in mu želimo, da razširi in poglobi to svoje priznanje tudi glede našega zadružništva in ne samo onega, ki ga ima v mislih.

Konsumno zadružništvo ne bo uničeno v boju, ki so ga začeli slovenski trgovci — saj bi bil to edinstven slučaj na svetu! Pa se strinja s predlogom, ki so ga medtem tudi že uresničili: „Trgovci v trgovske zadruge!“ Čeravno daje inozemstvo slabe zgleda, vendarle je še upanje, da naš trgovec v tempu strastnega boja za dobiček ni zgubil vsega čuta za sopomoč in se bo le znal z orožjem zadruge dolgo, dolgo braniti pred „konsumarsko pošastjo“, dokler ga končno vendarle ne bo zbrisalo z zemlje kolo zgodovine, ki ga hoče brezuspešno sukati človeški duh, misleč, da je baš tisto breme, ki pritiska na ramena vsakokratnega človeštva, najneznosnejše. Kajti mi vsi prav dobro vidimo, da pod krinko brezpogojne gospodarske svobode, kakršna vlada danes, očitajoč se v diktatu bogastva, ki hoče uničiti tudi silo organizacije, ne ostane doljnijim plastem drugega, nego umirati brez pravice do pritožb in zahtev spoštovanja najprimitivnejših pravic, ki jih je stvarnik položil v človekovo naravo in naravo. Zato pa je država dolžna, vstrajati na stališču, ki ga je naznačil najvišji njen predstavitelj, odvarjajoč novo skupščino v prestolnem govoru: na „sistematskem razvijanju zadružništva“. Zadružništvo ne kliče državne inicijative, ki naj bi posegla tja, kjer vrši privatna iniciativa le preveč socialnega nasilja, kajti zadružništvo bo, zvesto svojemu geslu „Samopomoč in sopomoč“, znalo iz lastne moči pokazati privatni inicijativi prave meje udeleženosti v stremljenju, da se izčrpajo vse možnosti za gospodarski progres. Mi dobro vemo, da v borbi gospodarske osamosvojitve postanejo države, ki ne gredo z duhom časa in zanemarjajo svojo socialno nalogo ter najprimitivnejše temelje pravičnosti, plen močnejših in naprednejših, ker gre socialno gibanje vedno v smeri proti nasilju. Države pa, ki se skušajo in se tudi emancipirajo, prisilijo v tej nekrvavi borbi reakcionarne države korak za korakom, da reorganizirajo svojo distribucijo ter v vseh svetovnih pretresljajih postajajo odpornejše. Iz tega vidimo, da je dolžnost države, da v tej gospodarski borbi, ko gre za popolno uničenje stebra države, malega in srednjega človeka, ne meče polen pod noge zadružništvu, ki je spas vse prave demokracije in svobode, temveč da ga podpre v mirni graditvi novega, popolnejšega gospodarskega reda.

Kako polje bo preostalo v bližnji ali daljni bodočnosti privatni trgovini, to prepuščamo mi času in razvoju. Sigurno je to, da se zadružniki ne bomo nikdar spozabili, zahtevati njeno odpravo in prepoved. Ravno tako pa je tudi sigurno, da store slovenski trgovci najboljše, ako pozabijo, da so v letu Gospodovem 1932 zahtevali to glede konsumnega zadružništva...

V naslednjih člankih hočemo torej še enkrat razčistiti razmerje zadružnega pokreta do privatne trgovine in želimo, da bi bila poslej odstra-

njena vsaka nejasnost tako v načelnem stališču, kakor tudi glede na razne konkretne očitke, ki jih je bilo deležno združništvo v „Trgovskem listu“.

Če bo naš odgovor tu in tam zagrešil morda predrastično obliko, naj se nam to ne zameri, kajti nimamo namena žaliti, pač pa bi radi povedali vse tako, da nas bo vsak razumel.

Srečko Čerček:

Trgovina in zadruga.

Kaj je trgovina?

Vsak bo znal na to odgovoriti, ne da bi moral biti dipl. ekonom, sociolog ali karkoli že: Trgovina je tista narodnogospodarska panoga, ki skrbi za potrebno izmenjavo blaga. Če pa so in v kolikor so gospodarske prilike takšne, da lahko stopi potrošač v direkten stik s producentom, pri katerem si nabavi neposredno, kar potrebuje za svoje življenje, tedaj in v toliko je posredovanje trgovine nepotrebno in odveč.

Cilj človeške družbe je v materialnem pogledu splošno blagostanje ali vsaj čimvečje blagostanje čimvečjega števila ljudi. Podlaga, in sicer nujna podlaga temu blagostanju pa so le one gospodarske panoge, ki obligatorično, to je po svojem bistvu in namenu prispevajo k temu, da krije človek vse potrebe za materialni obstoj. To pa so: zemljedelstvo, obrt, industrija. In trgovina? Tudi ona, toda le toliko časa, dokler je iz kakršnih koli razlogov direktna izmenjava blaga nemogoča. „Zato mora biti ena glavnih nalog smotrenega narodnega gospodarstva, da izloči iz trgovine vse one člene, ki so dejanski nepotrebni, z drugimi besedami, treba je trgovino omejiti na stopnjo dejanske potrebe“).

Le trgovec sme trgovati?

„Smo na stališču, da spada trgovina
trgovcem, obrt obrtnikom . . .“
(Trgovski list, štev. 96/32).

Trgovci si prisvajajo torej izključno pravico do trgovanja. Vprašamo: Kdo jim daje pravico, da trgujejo, oziroma da smejo le oni trgovati? Da smejo, morejo in morajo le oni posredovati med producentom in konsumentom? Mi konsumenti naj hodimo k producentu po svoje potrebščine po ovinkih in ne po ravni poti, katere se lahko poslužujemo? Do tega da nimamo pravice in ne opravičila? To se nekako tako glasi, kakor če bi zveza služkinj vprašala v „Trgovskem listu“ gospodinje: Kaj navajate v opravičilo, da pomivate sami posodo, pospravljate sami sobe? To delo vam sme opravljati le organizirana služkinja! In bi se tudi oglasila šivilja: Kako morete opravičiti, da šivate in krpate sami moževe srajce? obrt spada obrtnikom! Pa bi prišla še restavracija, rekoč: Kako, da si kuhate sami? Kako si sme in more organizirati prehrano bolnica, vojaštvo, Marijanišče, uradniki, železničarji? Zato smo mi tu! Samo mi smo

*) Dr A. Gosar, Narodnogospodarski eseji, str. 66

upravičeni! Ter bi naposled napadel šofer pešca: Zakaj hodiš peš? Kaj naj počnem jaz s svojim vozilom? Da, prav isto je vse to, kakor če vprašuje trgovec nas konsumente, zakaj in s kakšno pravico se organiziramo in si nabavljamo sami, kar rabimo za svoje skromno življenje.

Res, difficile est, satyram non scribere.

Kaj je zadružništvo?

Tudi na to vprašanje bo lahko odgovoril vsak, tudi če ni čital teoretičnih razprav, ki so jih napisali učeni socijalni ekonomisti, narodno-gospodarski strokovnjaki, Ch. Gide ali prof. Totomianc. Le trgovcu dela pojem in bistvo zadružništva težave, oziroma si ga vede ali nevede tolmači po svoje. Takole čitamo v „Trgovskem listu“, številka 95/32: „osnovna misel zadružništva pa je, da je upravičen obstoj samo one zadruge, ki je nastala zato, ker so bili posamezniki gospodarsko preslabotni, da bi uresničili skupni cilj, dočim bi s složnim, zadružnim delom mogli ta cilj doseči. Zato se je izneverila zadružni misli zadruga, ki je nastala samo zato, da nabavlja svojim članom blago, ki ga nekdo more kupiti v trgovini“ (Podčrtali mi). „Taka zadruga je dejanski le navadna trgovina.“

Tako, sedaj imamo definicijo naših nabavljalnih zadrug, ki je boljše ni mogel podati ne slavnega Ch. Gide in je ne zna podati profesor Totomianc.

Nabavljalne zadruge so torej odpravljene. Pa tudi denarnim zadružnim ustanovam ima trgovec nekaj povedati: „Tako so kreditne zadruge oprostile kmetu oderuštva in ustvarjale narodni kapital“ (Ali bi smeli vprašati, kdo je bil oderuh na kmetih?). V istem „Trgovskem listu“, številka 95/32, kjer čitamo citirano priznanje, pa je v isti sapi modro dodano: „žalibog pa so (namreč kreditne zadruge) sedaj na zgrešeni poti, ker vrše bankarske posle.“ Torej tudi kreditne zadruge nimajo po mnenju trgovcev pravice do obstoja, čim se začnejo baviti s posli, ki gredo preko sprejemanja vlog in dajanja posojil. Seveda, boljši del, trgovino, bančne posle, reklamirajo zase. Vse, kar odjeda trgovcem zaslužek, je nezadružno, take zadruge so samo še karikatura prvotne zadružne miselnosti. Idealno za trgovca je samo to, da nima konkurenta, da nima pred sabo organiziranega konsumenta, vse drugo je neidealno . . .

Milost najdejo v očeh trgovcev samo na pr. kmetijske, melioracijske, mleinarske zadruge. Seveda, trgovec udriha po konsumih, finančniku niso všeč kreditne zadruge, in če bi bil v njih družbi še veleposestnik, bi bile tudi kmetijske in druge zadruge nepotrebne. In tako bi se naposled izkazalo, da je zadružništvo že od rojstva vsestransko na zgrešeni poti . . .

Mi pa izjavljamo: Zadružništvo je organizirano, v človekovi naravi zasidrano, v našem gospodarskem redu utemeljeno, socijalno nujno in zato pravično stremenje ljudskih množic, da si zagotovijo znosno življensko pogoje, kar je mogoče le brez nepotrebne trgovskega posredovanja.

Polje zadružništva je neomejeno!

Zadružništvo ograža trgovski stan?

Če pogledamo statistike, bi ne mogli niti trditi, da trgovski stan nazaduje. Nasprotno, množi se. Če vzamemo na pr. Ljubljano, se je njeno prebivalstvo v zadnjem desetletju pomnožilo za 30%, trgovstvo v njenem območju pa za več kot 200%. In vsi ti novi trgovci zahtevajo záse existenco. Na čigav račun? Naravno, na račun splošnosti, konsumentov. Da, radi priznavamo, da je zadružništvo močna zavora na potu eksploatacije ljudskih mas po trgovcih. Toda kake krivde ali očitkov v tem pogledu ne moremo priznati. Če bi se enako podvojilo število železničarjev, poštarjev, sodnikov itd. in bi vsi hoteli živeti na račun splošnosti, na račun „največ davkov plačujočega trgovca“, kam bi prišli? Kaj bi rekla javnost? Poreče čisto pravilno: toliko naj jih bo, kolikor jih potrebujemo! V sili razmer se reducirajo državni nameščenci in jim nič ne pomaga, čeprav imajo izpite in sposobnosti za svoj poklic. In ti reduciranci ne tožijo in ne zahtevajo: dajte nam dela in posla, za katerega smo se toliko in toliko let pripravljali, dajte nam državne službe! Ne, prosijo za kakršnokoli službo, za tako ali drugačno existenco in primejo za delo tam, kjer jih družba rabi. Drugega jim tudi ne preostaja.

Brezposelnosti med trgovskimi pomočniki tudi ne moremo vzeti na svoje rame iz analognih razlogov. Odkod so ti pomočniki? Prišli so za vajenca v trgovino, v tem svojstvu ga je trgovec vporabljal za pomočnika, mesto delavca na polju, mesto dekle v kuhinji. Če bi naša nabavljalna zadruga delala tako, bi producirala na leto 30 pomočnikov, t.j. najmanj 28 brezposelnih. Naša zadruga pa nima vajencev in pobira pomočnike, ki jih je vrgel trgovec na cesto, potem ko so mu bili kot vajenci odgarali 3 leta.

V vodstvo zadrug ne spada drž. uradnik?

„državni uradnik pa spada v urad.“
(Trgovski list, štev. 96/32).

Državni uradnik spada torej samo v urad. S trgovskimi posli v zadrukah naj se ne bavi, ker se z njimi po opisanem mnenju trgovcev vobče ne sme nihče drug baviti, kakor edino le trgovec. Državni uradnik tudi nima sposobnosti in strokovne kvalifikacije za te posle.

Krivicó delajo trgovci državnemu uradniku, ko ga podijo v urad in odvrčajo od drugih stvari, katerih ne razume in ne sme razumeti.

Trdimo, da se imajo trgovci državnemu uradniku mnogo zahvaliti, glede trgovske vede namreč. Morda več ko iz vseh strokovnih knjig in v šolah, več so se naučili trgovci od državnih uradnikov.

Predno je začela obratovati nabavljalna zadruga državnih uslužbencev na Cetinju, so prodajali tamošnji trgovci mast po 34 Din, moko po 7 Din, sladkor po 24 Din itd. Novoustanovljena zadruga, ki je kupovala svoje potreščine pri istem grosistu v Kotorju, pa je začela prodajati mast po 28 Din, moko po 5 Din, sladkor po 18 Din itd. Državni uradnik je bil tisti,

ki je naučil trgovca na Cetinju, da je kupil od istega grosista v Kotorju blago tako, da ga je tudi on lahko prodajal za 20—30% ceneje.

Bosanske slive so prodajali včasih v Ljubljani po 6 Din, zadruga železničarjev jih je prodajala po 2 Din. Celokupni prevoz stane samo 24 para po kg! Kolobarje so prodajali po 12 Din, zadruga po 4—5 Din. Moko na deželi po 7 Din, zadruga po 5 Din itd.

Znani so nam slučaji, ko pek večji ustanovi nikakor ni mogel prodajati kruha ceneje kot po 3.75 Din za kg. Cim pa je začela obratovati mariborska zadružna pekarna, se je naučil prodajalec kruha kar čez noč, da se dado urediti nakupi in režijski stroški tako, da je mogoče prodajati kruh po 2.42 Din za kg. Zemelj niso znali prodajati ceneje nego 2 za 1 Din. Odkar je začela mariborska zadruga prodajati 3 za dinar, so uredili v enem tednu svoj obrat tako moderno in ekonomično, prišli so do toliko cenejših virov moke, da so tudi oni prodajali žemlje enako kot zadruga. Še po 4 žemlje za 1 Din bi komu dali, če bi se cena moki za 20 para znižala, t. j., če bi imeli iste prevozne ugodnosti kot zadruga!

Bili so navadni delavci, ročdalski pijonirji, ki so ustanovili svojo trgovino in postavili temelj današnjemu konsumnemu združništvu. Morda so bili uradniki, morda so bili delavci, morda se je navadna žena spomnila, da bi bilo dobro, če bi konsumne zadruge začele proizvajati tudi električne žarnice. In neuki konsumenti so znali pri isti mašineriji in produkcijskih stroških izdelovati žarnice, ki so bile 6 Din cenejše kot v tovarni privatnikov, ki so imeli za sábo dolgoletno prakso in obilo kapitala.

Državni uradniki so tudi znali ustanoviti hranilnico, ki je plačevala za vloge višje obresti, posojila pa je dajala povprečno po 4% nižje kot običajni denarni zavodi.

Uradniki imajo tedaj precej zaslug, da so se naučili mnogi trgovci realno in dobro kupovati in prodajati. Zdi se torej, da državni uradnik tudi izven urada nekaj zna in koristi.

Konsumi prodajajo slabše blago in ne ceneje kot trgovci?

Ta očitek trgovci pogrevajo. Pripomnili bi k temu, da kupujejo in prodajajo zadruge z izvežbanim in kvalificiranim osebjem. Slaba kvaliteta blaga se lahko tudi „legalnemu“ trgovcu vrine in nismo tako hudobni, da bi iskali v takih poedinih slučajih pri njih premišljen namen. Tudi vi ga nam ne podtikavajte!

Glede cen! Trgovci trdijo, da ne prodajajo konsumne zadruge nič ceneje kot trgovci. Če pa že, tedaj gre to izključno na račun privilegijev in olajšav, ki jih te zadruge uživajo. Tu bi morali začeti s številkami. Imamo jih na razpolago za 10 let nazaj: prodajne cene v naši zadrugi in v ljubljanskih privatnih trgovinah. Hočete, da jih objavimo? Hočete, da objavimo n. pr. cene iz leta 1922, ko smo začeli poslovati in ko je znašala razlika večkrat 10—50%? Sicer pa, kakšne bi bile vaše cene, če bi ne bilo zadrug?

Ako konsumne zadruge ne prodajajo pod tržno ceno oziroma ne mnogo pod njo, imajo svoj razlog. To pa ni slabost ali nesposobnost,

temveč princip štednje, h kateri navajajo svoje člane in ki pride do izraza koncem leta v povračilih.

V tej zvezi še par besedi o vplivu konsumov na regulacijo cen. Ali je verjetno, da trdi ekonom „da je iluzorno in ovrženo, da bi vplivale konsumne zadruge na regulacijo cen“ (Trg. list 40/32). Kako more prezreti še prav izdatno regulacijo cen v mali trgovini, ki se izvaja dan za dnem pred našimi očmi (meso, mleko, kruh etc)? Toda vpliv knsumov na cene se kaže tudi še drugod in smo ga obravnavali že v prejšnjem poglavju.

O privilegijih

Glede tako zvanih privilegijev, ki jih uživa konsumno združništvo od strani države, ne bomo citirali „Trgovskega lista“. Premalo imamo prostora na razpolago, kajti menda ni med kopico tega lista, ki leži pred nami, niti ene številke, v kateri bi ne bili ti nesrečni privilegiji, ta prvi in poslednji vzrok propadanja trgovine in narodnega gospodarstva vobče, centrum tarče, kamor merijo naši trgovci.

Najbrže bo brezuspešno pojasnjevati gospodom, da ni pospeševanje in podpora združništva s strani javnosti odnosno države nič drugega, kakor logična posledica čisto pravilnega spoznanja, da je združništvo in njega razvoj današnjemu in vsemu bodočemu gospodarstvu temelj, na kateremu se edino more graditi ravnoresje ekonomskega življenja; da je združništvo (tudi konsumno!) nov gospodarski red, ki zamore garantirati človeški družbi, da se čim bolj približuje svojemu cilju — blagostanju; da je združništvo mogočna zavora gospodarskim, socijalnim in političnim pretresljam in katastrofam.

In če država, čije naloga je, skrbeti za splošno dobrobit svojega prebivalstva, ta pokret podpira, ali ne vrši samo svoje pravice in svoje dolžnosti? In vi ji to zamerite, in ne samo to, vi jo kličete, da naš pokret ovira in zatre!

Sicer pa poglejmo posebej glede naših davčnih olajšav, ki jih menda tudi prištevate k „privilegijem“ stvari v jedro!

Pravite: če naj obstojajo zadruge, naj se obdavčijo, ukinejo prevozne in druge olajšave, ali pa te olajšave — po vašem privilegiju — priznajo tudi privatni trgovini.

Glavni argument, na katerem opirajo trgovci svojo zahtevo po ukinitvi nabavljalnih zadrug oziroma obdavčenju prihrankov, ki jih pripravljajo zadruge svojim članom, je že omenjena trditev, da so konsumne zadruge običajne trgovine. Zadrugarji hodijo v svojo „trgovino“, zadruge prikazujejo v računskem zaključku „račun izgube in dobička“, člani si dele dividende“ ali „dobiček.“

Pripomnimo, da so se zadrugarji učili gospodarske tehnike pri trgovcih, pa tudi njih izrazoslovje so prevzeli, dasi pravzaprav ne ustreza združnim pojmom. Da pa je stvar v svojem bistvu drugačna kakor se na videz prikazuje, naj pojasni sledeča prilika:

Imam potrebo, da potrošim v družini vsako leto 300 kg moke. Vprašal sem za ceno pri trgovcu in izvedel: 4 Din za 1 kg. Potreben bi mi bil torej letni izdatek 1200 Din. Našel sem pa mlinarja, ki prodaja moko iste kvalitete po 3 Din za 1 kg, toda le v množini nad 500 kg. Da bi se založil za 2 leti ne kaže, tudi nimam sredstev. Pa sem si našel še tovariša, ki ima enako potrebo kakor jaz, kupila sva pri mlinarju skupno 600 kg moke po 3 Din, plačala sva od svojih dohodkov, za katere sva že plačala davke, skupno 1800 Din razdelila sva si moko in stroške na polovico. Efekt: Prihranek v žepu vsakega 300 Din, od katerih so bili davki plačani takrat, ko sva jih prejela kot plača. Nikomur sicer za enkrat ne pride na misel, zahtevati od teh prihranjenih 300 Din vnovič davek, pa vseeno podčrtam že izvršeno obdavčenje. Ko nisva bila več samo dva, ki bi kupila 600 kg moke, temveč se nas je združilo 40 in smo kupili cel vagon, pa ne več le 40, temveč 80.000 in smo si kupili lasten mlin, da kupimo pšenico naravnost pri kmetu, jo meljeno sami ter si vzajemno v sporazumu razdeljujemo moko in stroške, da si vsak prihrani nekaj onih dohodkov, za katere je že plačal davke, tedaj pridejo trgovci, ki smo jih izrinili in rečejo: „Potrebno je, da plačajo davke od prihrankov, za katere so jih enkrat že plačali, kajti ti prihranki bi morali biti naši.“ S kakšno pravico?

Združitev slabotnih posameznikov, da si s skupnim nabavljanjem prihranijo nepotrebne stroške, to je nabavljalna zadruga. To ni trgovina, ki prekomerno pritiska navzdol cene producentom za njih pridelke, a konsumentom (samim sebi) ne navija cen navzgor, ker bi bilo to brez smisla. Nabavljalna zadruga ni trgovina, ki stremi za tem, da za svoje posredniške posle dobi od konsumentov in producentov čim večjo plačo — dobiček. Zato kljub temu, da smo vzeli svoje izražanje trgovcem, naša „trgovina“ ni trgovina, temveč razdeljevalnica, naše „dividende“ niso to, kar pravi beseda, temveč povračilo preveč plačanih zneskov, naš „račun izgube in dobička“ pa je „račun doplačil in prihrankov“. Če smo se dogovorili — tehnična izvedba tega dogovora ne pomeni nič — da vplačamo za skupno nabavljeno robo vsakokrat nekaj več od nabavnih in režijskih stroškov zaradi kritja eventuelno nepredvidenih plačil, pa si to doplačilo, v kolikor je bilo nepotrebno, koncem leta povrnemo, ne pomeni to, da smo si razdeljevali dobiček — plačo iz tujih žepov za posredniške posle! In če smo morali koncem leta nekaj doplačati, ker takoj pri razdelitvi nismo računali vseh stroškov, ki so pri skupni nabavki nastali, nam to ne pomeni „izgube“, temveč doplačilo. V kakšne namene usmerjamo svoje prihranke, to nikomur nič mar, vse dotlej, dokler so ti nameni pošteni. Če od onega, kar smo si med letom prištedili, vložimo del v skupni fond, to nima namena, da bi ti prihranki ležali brezplodno, temveč je namen gospodarska in socialna korist. Saj naj pomagajo ti fondi vstvarjati lastne mline in lastne tovarne, pa nakupovati lastna zemljišča — lastnim konsumentom, da se tako uvede čas brez uničujočih gospodarskih bojev in kriz, ko si bo konsument sam ustvarjal vse življenske potrebe. To pa je končni gospodarski cilj

konsumnega združništva, cilj, ki ga zopet ne more doseči sam posameznik, temveč le sila organizacije konsumentov. Fondi konsumnih zadrug naj pomagajo pomnoževati narodno premoženje v nasprotju z delom trgovcev, ki ne sejejo in le žanjejo. —

•

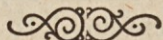
Po premočitvi gornjih pojasnil, kaj je konzumna zadruga in kaj je trgovina, pade v vodo vse vpitje „Trgovskega lista“ in neiskrena zahteva trgovcev po enakosti vseh pred zakonom. Ost se sama obrne proti onim, ki so jo naperili. Demokracija, enakost vseh, to je temeljni nauk združništva. Enake pravice in enake dolžnosti! Če zahtevate davke od prihrankov sirotinje, ki jo okolnosti silijo, da te svoje prihranke javno priznava, zahtevamo, da vam naloži država poleg davka, ki ga plačujete za svoj zaslužek — dobiček, ki vam ga vrže trgovina, ponovno davek — enake pravice za vse! — še davek na vse one težke tisočake in milijone, ki jih iz svojega zaslužka niste potrošili zase, temveč položili na stran. Če se uvede davek na prihranke, je prva zahteva združništva: Enake pravice za vse!

S plačevanjem davkov torej tudi ne morejo trgovci opravičiti svoje zahteve po monopolu trgovanja. Nadvse značilno pa je njih precej očita ponudba državi: Dajte nam monopol, pa vam uberemo davkov, kolikor jih rabite, magari še enkrat več kot sedaj. Tako so delali pred sto leti turški begi. Vzeli so v zakup pobiranje davkov. Plačali so državi kar je rabila, država pa je njim dovolila, da so pobirali, kakor so vedeli in znali. Nabrali so toliko, kolikor so rabili. Podoben monopol je dala turška država tudi s svojim uradnikom. Ni jim dajala plače, pač pa dovoljenje, da so se nekako odškodovali pri strankah, pri ljudstvu.

Ali bi radi imeli trgovci podoben monopol? Iz vsega pisarenja, iz referata, ki je objavljen in ki je naslovljen na g. ministra trgovine, zveni v glavnem samo ena: Dajte nam monopol! Nismo proti zadrugam, kot so produktivne, smo „združni fanatiki“, toda ne dopustimo, da bi se tudi zadruge bavile s posli, ki jih lahko opravi trgovec. Plačamo, kar hočete in kolikor hočete davkov, samo dajte nam v eksploatacijo konsumente.

Uverjeni smo, da bodo odločujoči činitelji prečitali pazljivo vse tozadevne članke v „Trgovskem listu“, ugotovili vsa protislovja in sama sebe se pobijajoča izvajanja, da pa se bodo pridružili mnenju, ki je napisano v štev. 84/32 „Trg. lista“:

„Pogledati bo treba goli resnici v obraz. To je tudi v državnem interesu potrebno, ker gre tendenca bodočega gospodarstva za združevanjem v malem, torej za združništvu, kateremu stremljenju se tudi trgovina odnosno ravno trgovina ne bo mogla dolgo upirati.“

Zadružništvo in družba.

Zadruge in narodno gospodarstvo.

Bistvo gospodarstva je stremljenje za nekim individualnim smotrom: Kritje potreb. Če vzamemo točno, tudi ni smoter čevljarne nek dobiček ali produkcija čevljev, temveč kritje potrebe. Toda ne morda kritje potrebe onih, ki povprašujejo za čevlji, temveč kritje podjetnikovih, tovarnarjevih potreb. Tovarna čevljev je sredstvo k cilju vsakega gospodarstva, to je zadovoljitev potreb onega, ki gospodari. (Po Liefmannu).

Delo samo po sebi ne ustvarja vrednot. Le takrat ustvarja delo vrednote, kadar se vtelesuje v proizvodih, kakršne ljudje cenijo. Če je stvar narejena, s tem še ni rečeno, da je nekaj vredna. Le takrat je delo, ki je ustvarilo čevlji, nekaj vredno, če ljudje ta čevlji resnično tudi cenijo. Subjektivne vrednostne ceno konsumentov so torej primarne, one šele spravijo v gibanje delo in sploh ves gospodarski mehanizem. Delo, produkcija sama, je sekundarnega značaja, je sredstvo, ni cilj!

Že po tej konstataciji se nam približa razumevanje za upravičenost zahtev konsumentov, po katerih naj bi se gospodarstvo uredilo tako, da bo konsument prevzel vodstvo v svoje roke.

K menjavanju dobrin pa ne vodijo neki skupni odnošaji, neka enako usmerjena stremjenja, temveč baš obratno, ostro si nasprotujoči odnošaji posameznikov. Stotine gospodarskih vrst, ki delajo na vsem svetu za moje potrebe, ne stopijo z menoj v neke skupne odnošaje, temveč v menjavni promet, ki nikakor ne predstavlja nekih skupnih stremljenj, temveč povsem protivne si interese (Liefmann).

Vsakdo je v prvi vrsti konsument. Kot tak ima interes, da čim več konsumira, producira pa toliko, da si zagotovi sredstva za čim popolnejšo zadovoljitev lastnih potreb. Njegovo stremljenje gre za tem, da pri čim najpopolnejšem konsumiranju čim manj producira, da pri izmenjavanju produktov nudi kolikor mogoče malo lastnih izdelkov za kolikor mogoče mnogo tujih. Kot konsument niža ceno tujim produktom, kot producent jo zvišuje lastnim. To so nasprotja v menjavnem prometu.

Producent in konsument sta pri dosedanji ureditvi gospodarstva komaj mogla stopiti v direkten stik. Med oba se je uvrstil zato novo člen, posredovalec-trgovec. Njegova vloga je jasna. Trgovec konsumira kakor vsakdo. Njegove posredniško delo je tudi produktivno, iz njega mu morajo teči sredstva za lastno konsumpcijo — plača. Kot posredovalec se obnaša proti proizvajalcu, od katerega prevzema, kakor da bi bil konsument, — ceno produktom pritiska navzdol, — proti konsumentu, kateremu daje, pa se obnaša, kot bi bil producent — ceno potiska navzgor. Razlika med ceno proti proizvajalcu in ceno proti potrošaču je plača za njegovo delo — dobiček.

Čim bolj se je razvijala v zlati dobi kapitalizma mreža proizvodne tehnike, tem več je bilo potrebnih posredovanja. Tako nas je dovedel ka-

pitalizem, ki se je tako sijajno izkazal v organiziranju produkcije, v zamo-
tan sistem menjavanja dobrin, ki ne more pomeniti posrečene rešitve. Gide
kaže, kako to naše današnje trgovanje spominja na zastareli način gašenja
požarov: Od vodnjaka do mesta požara stoji dolga veriga ljudi. Prvi za-
jema vodo in jo v vedru podaje sosedu, da roma iz rok v roke in pri-
roma na koncu le še do polovice polno, ker se je pri vsaki predaji vedra
malenkost vode razlila. Tako nekako je pri romanju blaga iz rok proizva-
jalca v roke potrošača: vsak posredovalec v dolgi verigi dvigne ceno, za-
drži takorekoč del vrednosti tega blaga.

Moderni čas in njegova stiska diktirata vsemu civiliziranemu človeštvu,
da se omeji ne vseh koncih in krajih, moderne metode zahtevajo, da se
dovaja voda iz vodnjaka na pogorišče direktno, brez izgub, da se odpravi
dolga veriga slug in posredovalcev, ki jih je napravila tehnika nepotrebni.
Moderni čas zahteva, da stopi konsument v direkten stik s producentom.
To je naravno stremljenje prvega in drugega, da se izloči vse posredniško
delo, ki je postalo nepotrebno.

Konsumno združništvo — organizacija konsumentov — višja stopnja
menjavne tehnike — je otrok modernega časa. Ono je tisto moderno teh-
nično-gospodarsko sredstvo, ki naj racijonalnejše, z manjšimi stroški kot
trgovski sistem, posreduje med konsumentov in producentom. Ono naj ukine
ali pa vsaj omeji na najnižjo mero trgovski stan. Ali pa je korist konsum-
nih zadrug zares tolikšna, da vpravičuje uničenje milijona malih trgovcev?
No, to zavirajoče vprašanje se je doslej pojavilo proti vsakemu gospo-
darskemu napredku, proti strojem, proti železnicam, proti velikim bankam
in trustom. Ne smemo pa pozabiti, da je združništvo racijonalizacija eko-
nomije v najožjem smislu, pa da ima vsak gospodarski progres vprav ta
cilj, izločiti vse ono delo, ki je postalo nekoristno. Res je sicer, da se s
trgovstvom ukinja doslej važen družabni stalež. Toda pokazali smo na in-
terese producenta, da se ukine trgovski stan. In ta interes je zavzel
realne oblike. Velika produktivno-gospodarska podjetja, ki so organizirala
nadrobno prodajo v lastni režiji (Ba'la etc.), nam dokazujejo, da moderni
razvoj trgovstvu ne bi prizanesel, tudi če bi konsumne zadruge prenehale.
Njihova ukinitve bi pomenila le korist velikemu kapitalu. Toda taka reši-
tev bi bila brez dvoma slabša, kajti nabavljalne zadruge podpirajo v glav-
nem srednji sloj, ker ustvarjajo množico malih kapitalistov — prešibkih,
da bi postali brezdelni rentijéji, a pomembnih dovolj, da vedo vsak čas
ločiti med mojim in tvojim (Gide).

Z ozirom na porast trgovskega stanu pa so zanimiva sledeča razmo-
trivanja prof. Totomianca. Moderni razvoj industrije vabi in potiska vedno
večje množine kmetijskega ljudstva z blagoslovljene grude v mesta. Stati-
stike kažejo strašno brzino, s katero pada število poljedelcev v večini
evropskih držav in se množi tovarniško delavstvo. Industrija, ki te množice
poziva, jih od časa do časa bruhne nazaj in vsvarja množice kmetijskih
meščanov. Iz njihovih vrst se izločajo odpornejši ter prehajajo v vrste tr-

govcev, ki jim število ni omejeno. Čim večje pa je to število, tem bolj jih sili k sporazumnemu dviganju cen, da tako vsi lahko žive na račun konsumentov, kajti na račun producentov, ki ne dopuščajo znižanja cen, živeti ne morejo. Statistika, ki vedno govori v prilog zadrugarjev, kaže, da so stroški za posredniške posle trgovcev, mnogo višji kakor stroški produkcije same: Leta 1922 n. pr. so izkupili poljedelci Združenih ameriških držav za svoje pridelke skupno $7\frac{1}{2}$ milij. dolarjev, konsumenti pa so za te pridelke morali plačati 22 mil. dolarjev. Če bi bili konsumenti kupovali direktno pri kmetovalcih, bi bilo prihranjeno deloma njim, deloma kmetovalcem (pritisk konsumentov samih ni tako strašen!) $14\frac{1}{2}$ mil. dolarjev. Današnja svobodna trgovina ni torej škodljiva samo konsumentu, temveč v posebnem tudi producentu-kmetovalcu! — Ona je vzrok gospodarskim krizam! V to poglavje se dalje ne spuščam, obračam le pažnjo na zanimiva predavanja o gospodarskih krizah in reševanju teh kriz, ki jih je imel pred nedavnim prof. Pengov, učenec dunajskega profesorja Neuratha v ljubljanskem radiu. V njih je pokazal, da je edino sredstvo za preprečevanje gospodarskih kriz direkten sporazum združenih konsumentov s producenti.

Kot odgovor na uvod kampanje v „Trgovskem listu“, češ, da je konsumno zadružništvo z narodno- in državno-gospodarskega stališča škodljivo, ugotavljamo, da je konsumno zadružništvo v resnici steber popolnejšega gospodarskega reda, ki ga neizbežno uvaja moderni čas, pa steber države, ker namerava napraviti zadovoljnega malega in srednjega človeka, kar je najsigurnejša garancija d. žavnega prospeha. Kakor je kreditno zadružništvo, ki mu trgujoči finančniki zamerjajo bančne posle, rešilo malega človeka oderuških obresti, tako bo konsumno zadružništvo rešilo malega človeka nepotrebnih dobičkov, ki jih mora plačevati trgovcem za nepotrebne posredniške posle.

Zadružništvo in individualnost.

Trditve, da je edino individualno gospodarstvo inicijativno, podjetno in uspešno, tudi nam lajkom niso nič novega. So to že davno premleti in kritično razmotrivani nazori individualizma in gospodarskega liberalizma. Če že začenja gospod ekonom to vprašanje, naj ga pada izčrpno, prikaže naj tudi senčne strani, pove nam naj, dokod sme segati svoboda individua, naj nam kar prizna „uspehe“, ki jih beleži ta gospodarski sistem na današnji točki zgodovine!

Gotovo, individualnost priznavamo tudi mi, rekel bi celo, da smo njeni dobri zagovorniki. Človek, ki mu jo jemlješ, ni več človek. Navaden stroj je, ki potrebuje vsak hip tistega, ki ga poslučuje. Toda sproščen vseh ozirov do družbe, je ne bo pospeševal, marveč ogražal. Da, če bi bil človek v resnici po svoji naravi nagnjen k dobremu, kakor so nekateri učili, tedaj bi bilo naravnost zločin, ga kakorkoli omejevati v njegovem razvoju in udejstvovanju. Toda baš ta nauk prosvitljencev je zmoten.

V ostalem pa, če primerjamo, kako je z razvojem individualnega duha in inicijativo v privatni trgovini in naših zadrugah, bomo morali brez dvoma priznati — vsi namreč, ki smo dobre volje — da je baš v združenem udejstvovanju poedincu omogočen mnogo bolj širši krog individualnega udejstvovanja. Vodstvo nima samo naloge in dolžnosti, skrbeti za čim večji uspeh zadruge, ono je tudi pod stalno kontrolo in kritiko članov, ki tudi s svoje strani budno sledijo in sodelujejo vsak po svoji moči pri razvoju in razcvitu svoje ustanove. Zelo plitvo je torej očitjanje, da je v združenem poslovanju omalovaževana individualnost in okrnjena osebna inicijativnost. In da gremo še dalje: Baš združništvo ima že v svojem bistvu vse tiste attribute, ki lahko najlažje pospešujejo pravo umevanje resnične svobode poedinca in njegovih dolžnosti do bližnjega.

Združništvo ni samo gospodarski pokret, nego je v veliki meri tudi etična usmerjenost človeške družbe.

Popolnosti seveda zase ne reklamiramo, pač pa neke prednosti, ki jih nam poznavalec naših stremeljenj in objektivni presojevalec ne bo odrekal. Takšen presojevalec namreč, ki gleda na svet in človeško družbo, kakor pravijo, sub specie aeternitatis, t. j. z vidika večno-veljavnega, splošnega in človeškega.

Kulturne, narodne in socialne zasluge združništva.

„in če bi vzeli največje povečalno steklo, bi zamanj skušali povečevati konsume in njih narodnega dela.“

(Trgovski list, štev. 115/32).

Dvoje ljudi je šlo v tempelj k molitvi, farizej in cestinar. Farizej je pristopil in molil: „Bog, zahvalim Te, da nisem kakor so drugi, roparji, goljufi, zakonolomci, ali tudi kakor tale cestinar! Dvakrat se v tednu poslim in desetino dajem od vsega, kar pridobim.“ — Cestinar pa je stal daleč proč in si ni upal dvigniti oči k nebu v strahu pred veličastnostjo obličja božjega, skrušen v spoznanju človekove brezpomembnosti.

Tale dogodek je bil modern pred dva tisoč leti — pa je modern še danes. Po vsebini namreč, kajti zunanja lupina se v času spreminja, le sladkoba orehovega jedra, le jedkost njegovega olja ostane jednaka skozi vekove. Danes nam ni treba posečati zidanih templjev, ko nam dnevnik in radio prinašata v hišo misli sosedov in dogodke sveta, danes se zatečemo v moderno malikovalnico časnikarstva, da se izpovemo pred seboj in pred svetom. Da, kakor pred dva tisoč leti, ko so farizeji nehote dali povod nauku: „Kadar tedaj vbogajme daješ, ne trobi tega pred seboj, kakor to delajo hinavci v shodnicah in na trgih, da bi bili hvaljeni od ljudi. Resnično, povem vam, oni so svoje plačilo prejeli!“

V „Trgovskem listu“ štev. 115 iz letošnjega leta čitamo: „Smo objektivni in radi bi priznali konsumom vsako njih zaslugo za javnost. Toda pri najboljši volji teh zaslug ne moremo najti in če bi vzeli tudi največje povečalno steklo, bi zaman skušali povečevati konsume za njih podpiranje“

narodnega dela. Kaj je dalo trgovstvo za narodne institucije in narodna društva in kaj so dali konsumi! Ali morete sploh primerjati, ko je na eni strani gora, na drugi strani pa majhna krtina . . .! "

Zadružništvo svojih podpor nacionalni, kulturni in moralni vzgoji doslej ni obešalo na veliki zvon, zato je komaj vidno njegovo delo v tej smeri. Če pa se že zanika, da je zadružništvo samo po sebi visoka civilizatorna in kulturna sila, ker je korak naprej v našem gospodarstvu — racionalizacija menjavne tehnike — in ker sije postavilo za cilj, iztrebiti nemoralni lov za dobičkom ter nadomestiti to gonilno silo v gospodarstvu s plemenitim tekmovanjem osebnih prizadevanj resnično kulturnih osebnosti, če se zanika že to, je potrebno javno povedati enkrat za vselej, da je zadružništvo civilizatorna in kulturna sila tudi v vulgarnem pomenu besede, kakor ga edino more doumeti trgovec. Ne, da se trobi v svet po shodnicah, trgih in časopisih v naslodo sebi in vzbujanje zavisti pri drugih, temveč da se enkrat za vselej zapro usta natolcevanjem.

Primer samo bom dal, ki morda ni najjasnejši, saj ga močno prekosi primer v neposredni bližini: Iz „konsuma“ bivših južno-železničarjev je zrastle zgledna stanovanjska kolonija na Tyrševi cesti v Ljubljani in velike stanovanjske hiše v Mariboru in na Rakeku, kjer stanuje slovenski železničar zares civilizirano „nobel in poceni.“ Stanovanja imajo ves komfort, cene pa so jim znatno nižje od onih, ki jih ubira MOL od svojih najemnikov. Ta konsum, ki je dal v kulturne in humanitarne namene 13 milijonov, je poddržavljen, zato in pa ker pišem za železničarski zadružni glasnik, vzamem primer: Kulturno delo Nabavljalne zadruga uslužbencev državnih železnic v Ljubljani. Primer bo vsekakor neizpobitno pokazal v sorazmerju splošno stanje dela v vseh nabavljalnih zadrugah naših državnih uslužbencev, kajti brez izjeme so vse te zadruga po zakonu obvezane odšteti 3% prebitka, izkazanega v letnem računu, za kulturne in humanitarne namene.

Železničarska Nabavljalna zadruga v Ljubljani podpira prosvetne in karitativne ustanove vseh smeri. So med njimi družbe na strogo katoliški podlagi, pa druge povsem svobodomiselne in morda še druge. Iz fonda te zadruga za kulturne in humanitarne namene teko viri za telovadna, glasbena, prosvetna društva, knjižnice in čitalnice ter druge ustanove. Pri razdeljevanju pomoči stremi zadruga za tem, da ohrani čim popolnejšo neutralnost, najsi bo v verskem, najsi bo v političnem oziru. Radodarna je povsod, kjer najde potrebe in smisla za konstruktivno socialno in kulturno delo. Nihče ne bo temu oporekal, da od železničarske zadruga povsem upravičeno prejemajo najizdatnejšo podporo železničarske humanitarne in prosvetne ustanove. Ni n. pr. najzadnja zasluga Nabavljalne zadruga, da se je poslednji čas v Ljubljani razcvetela „Sloga“, železničarsko glasbeno društvo, ki ima orkester brez par med ljubljanskimi, vzniklimi iz privatne inicijative, in ki vzdržuje redno in polnovredno glasbeno šolo, na kateri dobivajo otroci železničarjev glasbeni pouk, enak kot na drugih glasbenih

šolah, toda za polovično ceno. Tudi ni malo vredna pomoč, ki jo prejema od zadruge mariborsko železničarsko glasbeno društvo „Drava“. Oboje teh društev je pokazalo s svojim kulturnim, in budeč nacionalno zavest, državotvornim delom, da v njih investirani kapital ni izgubljen. Zadruga vzdržuje v Ljubljani redne, več mesecev trajajoče gospodinske tečaje pod vodstvom priznanih strokovnih učnih moči. Tudi to je kulturno udejstvovanje zadruge, kajti kdo bo zanikal, da je gospodinjstvo posameznika del slike, ki jo gledamo v kulturi naroda. No, nič več podrobnosti! Da bo jasno, da v vsem navedenem ni govora o neznatnih svoticah, je treba povedati, da je Nabavljalna zadruga v desetih letih svojega obstoja odredila v kulture in humanitarne namene preko petstošestdesettisoč, torej več kot pol milijona dinarjev iz prihrankov, ki so jih dosegli njeni člani, kupujoč svoje potrebščine v zadružni zajednici. V enem samem letu je bilo tem svrhnam namenjenih 180.000— Din!

Ogledujte se na cestinarju, in naj vam to ne bo v pohujšanje! Kje je „legalni“ trgovec, ki je pred desetimi leti pričel s praznim žepom, pa je v tem času poklonil od svojih prihrankov pol milijona dinarjev v kulturne in humanitarne svrhe? Kje je trgovec v dolini šentflorjanski, ki je dal v enem samem letu 180.000 dinarjev za prosveto in ublažitev bede? Pokažite ga, pokažite jih več skupaj, ki so storili toliko! In kolikor dajete, dajete ščepec svojih nepreglednih premoženj, s katerim je premoženje Nabavljalne zadruge v razmerju deteta, dajete morda enkrat v življenju en tisočak za kulturno ustanovo in pri tem budno pazite, da izve zadnja vas v rovtah za ta vaš „velikodušni“ čin.

Če pokaže en sam „konsum“ lahko že po desetih letih obstoja take uspehe pri narodnem delu kakor ljubljanska železničarska nabavljalna zadruga, kakšna bo gora iz te „male krtine“ čez sto let! In toliko let in še več se že udejstvuje „legalni“ trgovec v narodnem delu, ki bi ostalo resnično mala krtina brez intenzivnega sodelovanja javnega nameščenca.

Ali ste sporazumni, da pojdemo in vprašamo vsa pevska, godbena, dramatična, telovadna društva, gledališče i. t. d., da vam povedo, kdo se v njih udejstvuje, kdo jih podpira? Povedali vam bodo, da trgovci niso prvi in da državni nameščenec ni zadnji.

Nočemo biti nehvaležni, samo pravični hočemo biti! Toda pravica ima zavezane oči, zatoorej ne sodite, da ne boste sojeni!

Da, povečalnega stekla v resnici ne potrebujete, treba pa vam je nekaj več iskrenosti pa nekoliko poguma, pa bode vaša gora in naša krtina čudovito naglo zamenjali mesto!

Sedaj upamo, da smo tudi glede te točke na jasnem.

Deržič Ivan:

Ali je bilo to potrebno?

Nočem se spuščati v oceno onega, kar so naši trgovci in njih organizacije iznesle v resolucijah in „Trgovskem listu“ od minulega poletja sem, nego hočem opozoriti trgovske kroge samo še na nekaj momentov.

Slovenci smo siromašen narod, ki je bil do ustanovitve naše svobodne domovine v popolni gospodarski odvisnosti, predvsem Nemcev in deloma tudi Italijanov. Šele od takrat, ko so se pričele pred dobrimi 40 leti ustanjavljati zadruga med slovenskim ljudstvom, pričanja tudi era gospodarske osamosvojitve. Hranilnice in posojilnice vseh vrst so zbirale po krajcarjih in groših od malega človeka slovenski kapital in ga uporabljale v dobro vsega naroda. Stan slovenskih trgovcev se ima osebito v vseh obmejnih krajih, torej na Štajerskem kakor tudi na Goriškem in Primorju, zahvaliti baš hranilnicam in posojilnicam, ako se je do leta 1914 pospel na precejšnjo višino.

Konsumno zadrugarstvo je vzkliklo iz delavskih vrst pred ca 25. leti. Res je, da je to zadružništvo bilo nekako pod vodstvom političnih smeri, ker si je socijalno demokratsko delavstvo osnovalo svoje konsume, krščansko socijalno pa svoje. Nihče od nas pa ne more in ne sme oporekati, da so ravno ta konsumna društva pred vojno in med vojno bila slovenskemu dalavcu najmočnejša hrbtenica v njegovem boju za obstoj, ki je bil ogrožen tudi od importiranega tujega delavstva. Ta konsumna društva so v predvojni in medvojni dobi za slovenskega delavca in tudi malega obrtnika bila največjega pomena, ker so slovenskega malega človeka gospodarsko ščitila in ohranila.

Državni uslužbenci vseh panog državne službe, kolikor jih je sploh bilo radi svoje narodnosti sprejetih v službo, so pred vojne stali ramo ob rami z vsemi ostalimi stanovci našega naroda v skupnih društvih in se niso samostojno gospodarsko organizirali. Izjemo so deloma tvorili le slovenski železničarji, ki so pri državni in južni železnici imeli takozvane uradne aprovizacije.

Osvobojenje in ujedinjenje v novi državi je strukturo gospodarskih odnosov tudi v našem narodu spremenilo. Posledice svetovne vojne nam niso prizanesle, razmere v gospodarskem oziru so se še bolj poslabšale.

Smo agrarna država, v kateri predstavlja kmetско ljudstvo egromno večino. Tudi pri nas Slovencih! Že samo to dejstvo govori nepobitno za pravilno naziranje prve centralne vlade leta 1919, da se državni uslužbenci v agrarni državi ne plačujejo po onem ključu in gospodarskem standardu, kakor je to v takozvanih pretežno industrijskih državah. To prepričanje je rodilo uredbo prvega finančnega ministra naše države, pok. Koste Stojanovića, s katero je dal temelj nabavljalnim zadrugam državnih uslužbencev.

S tem je hotel dati državnim uslužbencem, katerim država ni mogla dati ustrežajočih plač, možnost gospodarske samopomoči pred eksploatacijo povojne samopašnosti individualistov in tako pripomoči k pravemu gospodarskemu nopedku vsega naroda.

Že med vojno so fiksni nastavljenjci, torej državni in privatni, v vseh evropskih državah bili potisnjeni na nižji nivo, ker so vse države vse dobrane in tudi denar v prvi vrsti uporabljale za vojne potrebe. K temu je prišla še devalvacija denarja. Po vojni pa se je to zlo še potenciralo. V

vseh evropskih državah je vsled uničenja gospodarskih dobrin kakor tudi od vojne povzročenega padca morale nastopilo kaotično stanje, v katerem so fiksni nastavljenec zgubili še ono malo gospodarske moči in ugleda, ki so si ga ohranili med vojno.

Bili smo priče najhujše in najbolj bezobzirne eksploatacije posameznikov, celih stanov, skoraj vsega naroda s strani peščice onih, ki so imeli v rokah gospodarske dobrine, pred vsem živež, oblačila ali realitete. Ko je denar v posameznih državah propadal oziroma propal, so cene vseh življenskih potrebščin zrasle do takih svot, da jih fiksni nastavljenec ni zmogel; moral je sam in z družino stradati, dočim se je nekoliko ljudi kopalo v izobilju, se oblačilo v svilo in zlato in živelo ter zapravljalo na račun vsega naroda.

Take so bile razmere tudi pri nas v Sloveniji, četudi ne v tako gorostasnih oblikah kakor pri ostalih narodih. Te razmere so fiksnega nastavljence, aktivnega in upokojenega in pri nas v Sloveniji tudi delavca, potisnile na najnižji gospodarski nivo. Obramba je bila možna in izvedljiva samo s samopomočjo in to samopomoč so nudile edino zadruga.

Pa še nečesa ne smemo pozabiti! Vojna je uničila ogromne gospodarske dobrine, katere je možno nadomestiti s težkim delom šele tekom nekaj desetletij. Naš narod iz vojne ni izšel gospodarsko močnejši ali vsaj enako jak kakor je bil pred vojno. A vzlic temu je dobilo življenje po vojni nov razmah. Pričela se je dirka posameznikov in tudi celih stanov za čim hitrejšo obogatitev. Za to pa niso bili merodajni večni in nepobitni gospodarski zakoni, po katerih se narodno gospodarstvo in premoženje množi samo s povečanim in cenejšim pridelkom, nego se je od trgovine zahtevalo in pridobivalo bogastvo. Prekupčevalci, torej posredniki med producentom in konsumentom, so postavili to novo načelo gospodarskega podviga in zaslužili prekomerne dobičke pri razpečevanju industrijskih izdelkov in kmetijskih proizvodov.

Tako vidimo v vseh povojnih letih pri nas v Sloveniji, da so se trgovine vseh panog množile kot gobe po dežnju. Pogledajmo samo Ljubljano! Nihče ne more oporekati, da imamo najmanj dvakrat, trikrat toliko trgovin kakor jih je bilo pred vojno! Gospodarska moč prebivalcev Ljubljane pa je v primeru s predvojnimi časi veliko slabša. Isto je tudi z ljubljansko okolico, katera gravitira v Ljubljano. Slične primere vidimo tudi po vsej deželi. V krajih, kjer sta bila pred vojno po dva trgovca, jih je danes po 6 ali pa še več. Vsled tega se je stan slovenskih trgovcev enormno pomnožil in se ta pomnožitev ne more braniti ne z gospodarsko potrebo, ne z gospodarsko močjo našega naroda, tudi tam ne, kjer so slovenski trgovci zamenjali predvojne nemške. Sam „Trgovski list“ navaja, da imamo v Ljubljani 30 trgovcev s kurivom, — pred vojno so bili 4! — Nihče od nas fiksnih nastavljencev nikdar ni oporekal slovenskim trgovcem pravice do eksistence. Razumemo stremljenje posameznikov in celega stanu slovenskih trgovcev, če v svojih stanovskih organizacijah branijo ob-

stoj in pravice svojega stanu. Vendar morejo in smejo biti to samo one pravice, ki so ne samo v zakonih, nego tudi v človeški družbi utemeljene in opraviljene.

Ako pa zahtevajo takozvani oficijelni predstavniki slovenskih trgovcev na zborovanjih v resolucijah posebne predpravitve za svoj stan in se pri tem sklicujejo na legalno trgovino, ki naj bi se monopolizirala, potem je to pač nepravilno in neresno. Nikjer še ni bila postavljena teza, da tisti, ki rabi za svojo potrošnjo kak predmet, istega ne bi smel kupiti direktno od producenta. Vsak naš državljani lahko od kmeta kupi direktno krompir, zelje, pšenico itd. In če to dela skupina ljudi, ki so združeni v nabavljalni zadrugi, potem to ni nikak pregrešek, nego je samo povdarek enakopravnosti! Zahtevati, da se število posrednikov med producentom in konsumentom pomnoži in da morajo ti posredniki imeti monopol, je absurdno!

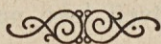
Vse to in še celo več so slovenski trgovci v svojih resolucijah postavili kot bistvo narodnega gospodarstva. Povzpeli so se celo do tega, da so dali slovenskemu narodu novo tolmačenje zadrugne ideje. Ne vem, na podlagi katerih načel narodnega gospodarstva so prišli do tega zaključka; mogoče so dobili še neobjavljena filozofska razlaganja učenjakov, ki jih dosedaj svet še ne pozna. Drugače si noben človek, ki se je malo zanimal za zadrugništvo v Evropi in tudi pri nas, ne more razlagati iznešenih trditev v „Trgovskem listu“ in resolucijah na zborovanjih v Mariboru in Laškem.

Če pa te resolucije in članki v „Trgovskem listu“ dejansko predstavljajo samo neko grožnjo članom konsumnih in nabavljalnih zadrug, in če naj bodo apeli na vlado in podvsem na ministra za trgovino in industrijo tudi grožnja še proti komu drugemu, potem je to postopanje svoje vrste, ki ga do danes v Sloveniji nismo bili vajeni.

Slovenski državni uslužbenici so s svojo vzgojo in delom tako nedvoumno dokumentirali nesebično solidarnost z vsemi stanovi našega naroda, da tega nihče oporekati ne more. Ravno radi tega pa imajo tudi neoporočene pravice, ki jih morajo drugi stanovi priznavati in spoštovati! In če se najde kak stan, ki hoče te pravice zanikati ter otvoriti borbo, potem naj se ta stan ne čudi, ako bo v tej borbi naletel na nasprotnika, ki se bo znal braniti!

Nočemo biti sentimentalni in razlagati, da nas boli, ako napada v teh težkih časih kdo stan državnih uslužbencev, izjavljamo pa, da kaj takega posebej od organiziranega trgovskega stanu nismo pričakovali!

Vprašali smo se, ali je bilo to potrebno? Odgovor se glasi: ne, ni bilo utemeljeno in ni bilo potrebno!

Našemu članstvu!

Napadi trgovcev v „Trgovskem listu“ niso smeli ostati brez odgovora. Kakšni so ti napadi in kam se obračajo, bodo naši člani dovolj razbrali iz predstojajočih člankov.

V medsebojnem razgovoru smo vse te očitke premotili in pretehtali ter na konferenci zastopnikov zadrug državnih nameščencev Dravske banovine sklenili resolucijo, ki jo Vam priobčujemo:

Zastopniki zadrug drž. nameščencev in železničarjev Dravske banovine, zbrani na konferenci v Ljubljani dne 23. X. 1932, so po presoji današnjega stanja svojih zadrug sledeče ugotovili:

Zveza nabavljalnih zadrug za drž. nameščence je bila ustanovljena kot ustanova samopomoči za gospodarsko najšibkejši sloj, po prizadevanju pokojnega finančnega ministra K. Stojanovića v letu 1920, ko so državnimi nameščenci pamagali z največjimi žrtvami urejevati državno administracijo, a jim država ni mogla pri vsej konjunkturi za ostale stanove nuditi primerne plače.

Usvajajoč zadrugna načela, svoja pravila in določbe zakona o Nabavljalnih zadrugah, so v gornji zvezi včlanjene zadruge izvajale začetni jim program, skrbele in ščitile gospodarsko slabotne svoje člane s tem, da so zbirale, če tudi skromne prihranke - deleže, delovno moč i. t. d. in jim nudile po nizkih cenah življenske potrebščine, ceneno kredit, odnosno jim pripomagale do lastnih domov. Zadruge za poslovanjem z nečlani nikdar niso stremele in so vsako tozadevno nerednost odpravljale in po potrebi tudi nastopile s kazenskimi odredbami,

Na podlagi predstojajočih činjenic predstavniki 16 tisoč zadrugarjev drž. uslužbencev Dravske banovine

zavračajo

neosnovane napade trgovcev na naše zadrugne ustanove in

izjavljajo,

da jih hočejo z vsemi močmi braniti do skrajnosti, poglobiti njihovo delo in ne dopustiti, da bi bil gospodarsko šibek stan drž. uslužbencev predmet eksploatacije kogarkoli;

ugotavljajo,

da so njihove zadruge z zadrugnimi deleži in rezervnimi fondi stvarjale zadrugni kapital, ki nikdar ne beži preko meje, ampak ostane vezan na svoje člane, rodno grudo in državo;

da so zadruge vedno in vestno spolnjevale zakonske predpise in nosile vsa predpisana jim bremena ter se niso nikdar posluževale nedovoljenih sredstev;

da so zadruge edino le stremele za tem, da izločijo vse nepotrebne posrednike med producentom in konsumentom, ki so se v povojni dobi v tako veliki meri pomnožili in živeli tako na račun producenta kakor tudi na račun konsumenta;

da so vplivale Nabavljalne zadruge gospodarsko vzgojno na stan držav. uslužbencev, ga navajale k štednji in kupovanju v gotovini in ga odvrčale od prezadolženja;

da so bile zadruge hrbenica ostalim kulturnim in humanitarni ustanovam držav. uslužbencev, katerim so pripomogle do priznane višine;

da so ugodnosti, katere nudi država zadrugam držav. uslužbencev, le majhen nadomestek za njihove nizke prejeme;

pozivajo

Zvezo Nabavljalnih zadrug v Beogradu, da tako javnosti kakor tudi kraljevi vladi dokažejo važno nalogo, katero vršijo včlanjene Nabavljalne zadruge in

apelirajo

ponovno na državne uslužbence vseh panog v Dravski banovini, da se čim tesneje oklenejo svojih zadrug, ker s tem pomagajo sebi do gospodarske osamosvojitve in tudi narodu, katerega sestavni del so in hočejo ostati.

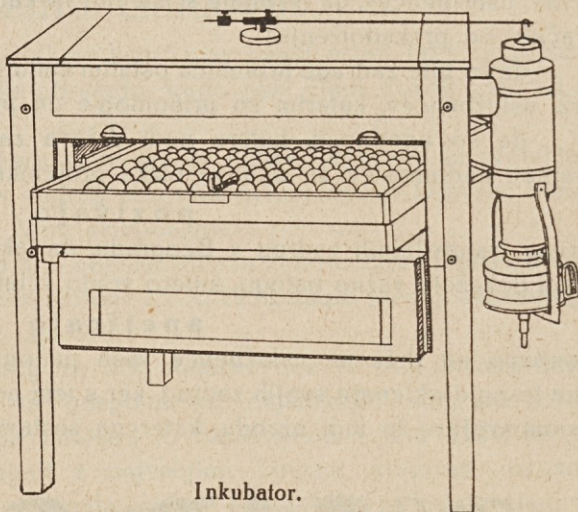
J. Seher :

Umetno valjenje.

Inkubatorji se izdelujejo dandanes v vsaki velikosti in v raznih oblikah. Tudi z vdelanim motorjem za zračenje v obliki omare. Glavni deli inkubatorja so: lesen zaboj z dobro zadelanimi robovi iz 2½ cm debelih desk, petrolejska kurilna priprava ali električna naprava, vdelani okvirji z mrežo, na katere se položijo jajca (okvirji se lahko vzamejo iz zaboja), membrana za regulacijo toplote z regulirnim vijakom in vzvod s pokrivalom za ogrevalno napravo. Regulacije so različne: membrana, električna regulacija z baterijo (galvanično), katera pa zahteva kontaktni termometer, t. j. termometer z vdelano platinasto iglo. V aparatu rabimo še: termometer navadne oblike ali pa pravokotno upognjen termometer, ki se položi oz. pritrdi na desko v višini gornjega roba vloženih jajc, higrometer, ki kaže vlago in posode, ki vsebujejo vodo za izhlapevanje.

Do šeststo s cirkulacijo tople vode ali tristo neposredno s toplim zrakom segrelih vloženih jajc izvalimo še lahko z eno petrolejko, ki porabi na dan ca 1 kg petroleja. Radi tega ni priporočljivo, nabaviti aparate manjših dimenzij, ker porabimo za manjše število vloženih jajc skoraj isto količino petroleja. Najbolj priporočljivi so aparati s kapaciteto 250 kow., ki odgovarajo potrebam srednjega perutninarja.

Obratovanje zahteva mnogo potrpežljivosti. Kdo naj umetno vali? Samo tisti, kateremu se reja v večji množini izplača, vseeno ali goji perutnino za klanje ali pa čistokrvne pasme. Prihranijo se delovne moči, ker zahtevajo piščeta v različnih fazah razvoja različne nege, in bi bilo škoda časa, če bi se vzreja 300 piščancev, izvaljenih s kókljami razdelila na 3 mesece. V tem slučaju bi imel perutninar koncem meseca maja 20 kokelj s piščanci raznih starosti (od onega dneva do treh mesecev).

Inkubator.

Pri uporabi inkubatorja s kapaciteto 200 kom. jajc pa valimo samo 2 krat oz. imamo samo dva roda piščancev z razliko enega meseca po starosti. Pri valjenju do 50 kom. piščancev se uporaba inkubatorja ne izplača, ker izvalijo štiri dobre koklje to število ravno tako dobro in ceneje. Pri uporabi 60 od 80 kokelj je pa prednost na vsak način na strani inkubatorja. Purice so živi inkubatorji in valijo vedno, kadar perutnina to želi, samo za časa, ko rasejo jajca, niso za valjenje uporabljive. Inkubator ima še to prednost, da se vsak čas lahko uporablja. Posebno je to važno za valjenje v jeseni in pozimi, da se trg lažje založi s piščanci, seveda ako se to izplača. Predvsem pa zahteva umetno valjenje in vzreja piščet sposobne osebe, ki je tudi strokovno za to izobražena. Ako to manjka, je ves trud zaman in je bolje, take poizkuse opustiti. Inkubatorji niso kavni mlini.

Velike uspehe lahko dosežemo z umetnim valjenjem v večjem obsegu, ako prodajamo 24 do 48 ur stara piščeta dobrih gospodarskih pasem. To je nov način zaslužka in se bavijo s tem takozvane valilne centrale.

Ako kupimo nov aparat, ga moramo pravilno montirati in postaviti na določen prostor. Postavimo ga s pomočjo regulirnega vijaka tako, da leži pokrivalo na ogrejevalni napravi. Zakurimo najbolje popoldne, in sicer tako, da gori potrolejka samo s polovičnim plamenom. Vsako drugo uro se moramo prepričati, ako je vse v redu. Aparat, ki smo ga bili na ta način ogreli, reguliramo drugi dan tako, da kaže termometer v aparatu 39 stopinj Celzija. Regulator postavimo tako, da visi pokrivalo 1 milimeter čez dimnik ogrejevalne naprave. Termometer kontroliramo lahko z termometrom, ki ga uporabljajo zdravniki pri merjenju temperature. Spodnji del

termometra, kjer se nahaja živo srebro, ne sme priti v dotiko z jajcem. Sedaj je aparat pripravljen da sprejme jajca za valjenje.

Predno pa vložimo jajca v aparat, jih moramo natanko pregledati. Jajca morajo biti na vsak način čista, ne smejo biti umazana in morajo biti sveža. Če so jajca sveža ali stara, spoznamo, ako jih držimo v temnem prostoru proti luči. Sveže jajce je svetlo-rumeno in prozorno. Zračni prostor mora biti čim manjši, vsebina jajca ne sme imeti nobenih peg in temnih lis ali črnih pik. Ako so jajca umazana, jih lahko očistimo v mlačni vodi, ne smemo jih pa obrisati. Tako pripravljena jajca so sposobna za valjenje. V aparatu morajo biti posode za vodo napolnjene, da oddajo vlago v aparatu. Prostor, v katerem se inkubator nahaja, naj ima srednjo temperaturo in če mogoče pripravo za ventilacijo. (Nadaljevanje.)

Perutninarska zadruga je ustanovljena.

Udeležba na ustanovni skupščini ni bila v pravem razmerju z važnostjo stvari in z zanimanjem železničarjev za perutninarstvo.

Pravila so skoraj popolnoma enaka pravilom naše nabavljalne in kreditne zadruge. Razlike so pogojene s predmetom.

Naslov nove zadruge je: „Perutninarska selekcijska zadruga državnih železničarjev“. Njen sedež je v Ljubljani, njen delokrog vse območje železniške direkcije Ljubljana. Njen namen bi se dal zajeti v besede: Pomagati z vsemi raspoložljivimi sredstvi vsakemu železničarju, da bo postal praktičen perutninar sebi v korist in dober učitelj perutninarstva vsej svoji okolici. Delež je 100.—dinarjev. Vsak ga bo lahko plačal v 10 mesečnih obrokih po 10.—Din. Zadržni prihranki se bodo razdelili članom v razmerju z vrednostjo proizvodov, ki jih bodo po zadruzi vnovčili.

Upravni odbor sestoji iz 6 članov. Izvoljeni odbor se je konstituiral sledeče: Predsednik: Seher Jakob, podpredsednik: Srebot Franc, tajnik: Tancig Edvard, blagajnik: Babnik Alojz, odbornika: Zakrajšek Josip in Pengov Avgust.

Nadzorni odbor treh članov se je konstituiral sledeče: Predsednik: Šegula Rudolf, tajnik: Dimec Albert, odbornik: Merlini Rudolf.

Uradne ure upravnega odbora so začasno vsak torek in četrtek od 16. do 18. ure v poslopu Nabavljalne zadruge na glavnem kolodvoru (Masa-rykova cesta, tajništvo). Izpolnjene prijave za vstop v zadrugo je poslati upravnemu odboru, ki daje tudi vsa željena pojasnila.

M. F.:

Miklavž se bliža!

Čeprav Miklavž ni državni uradnik, vendar letos najbrž za marsikam ne bo dobil potnega lista. Kjer že ga pa bodo pustili preko meje, mu bodo na luksuzne predmete naračunali toliko carine, da se bo najbrž dobro premislil in prinesel samo najpotrebnejše in praktične stvari s seboj.

V naši prodajalni se je že oglasil in pregledaval, s čim bo letos lahko postregel članom. Močno se je začudil, ko je zagledal popolnoma prenovljeno in povečano združno prodajalno, ki mu je bila zelo všeč. V pritličju je pregledaval galanterijo in bil je presenečen, ko je zagledal, da smo bivši poslovni prostor v pritličju preuredili v prodajalno za čevlje. "No, sedaj mi pa ne bo treba več hoditi po čevlje dol po stopnicah v klet", se je nasmehnil. Ker je bil ravno torek in je naš čevljar sprejemal naročila po meri, je takoj naročil tudi nekaj parov ortopedičnih čevljev za tiste člane, ki tovarniških ne morejo ali ne marajo nositi. Tudi iz manufakture v prvem nadstropju je odšel zadovoljen.

Da vam bomo lahko pregledneje povedali, kaj vse je v zalogi za miklavževa darila, smo jih porazdelili za otroke posebej, za zadrugarje posebej in za zadrugarice posebej.

Morda smo s tem seznanom komu olajšali skrb pri izbiranju daril. V Miklavžev koš smo naložili, kar smo mogli, saj je dovolj velik in prostoren; naložili smo pred vsem praktična darila, ker so časi taki, da ni denarja za bombone in cvetje. Pri izbiranju vam želimo veliko sreče, da bodo obdarovanci vašega darila in dobre volje od srca veseli.

Naši najmanjši, ki nimajo še enega leta, se bodo prav udobno počutili v mehkih lepih povojčkih, v pletenih volnenih oblekah, srajčkih, čepicah in belih rokavicah brez prstov. Za večje imamo skoke od štev. 2 do 16, katere lahko nosijo otroci od drugega do dvanajstega leta. Za fante od dveh do štirih let dobite pletene garniture (hlače do kolen, pulover in čepica) v sivi in drap barvi. Za fante in punčke imamo v zalogi pisane pulovre in čepice, za punčke od dveh do štirinajstih let pa še posebej vzorčaste rdeče in modre žempre. Prav velika je zaloga volnenih otroških čepic v vseh barvah in velikostih. Za otroke že od treh let naprej pa imate tudi bogato zalogo dolgih in kratkih, volnenih, bombažastih in cvirnatih otroških nogavic, pa tudi rokavic, in sicer pletenih in iz trikoja v vseh velikostih. Trpežne in tople copatke in čevljičke dobite že od številke 24 naprej, za sneg in plundro pa snežke in škorenjčke. Zlasti dobrodošla darila bodo otroške šolske torbe in oprtniki, še bolj bodo pa ponosni otroci na male dežnike, katerih je vse polno, in sicer boljše in cenejše vrste. Razne aktovke, ročne torbice, male denarnice, žepni nožički, škarjice, otroški žepni robčki z ljubkimi motivi v vogalčkih, ki se dobe posamič in v tucatih, glavniki, sponke za lase, podveze, prav vse bo prišlo Miklavžu prav, ko bo nalagal pehar. Za pridne šolarice vezilje imamo predtiskane kuhinjske garniture in blazine, zraven pa prejico za vezanje, in sicer najboljše znamke D. M. C. Za vezenje blazin imamo tudi volno v vseh barvah, ki se dobi v malih štrenah. Za pletenje rokavic, šalov in pulovrov je na razpolago raznobarna volna, za kvačkanje čipk pa kvačkanec.

Med praktična darila spada tudi doma sešito otroško perilo, za katero je v zalogi vse polno tople flanele, enobarvne in pisane, boljše in cenejše vrste. Kako vesela bosta Majdka in Janezek, če jima prinese Mi-

klavž male pižame ali spalne srajčke iz mehke tople flanele, ki se dobi v tako lepih rožastih vzorcih. Vsaka punčka se bo razveselila tople oblekce iz vzorčastega žameta, barhenta ali tvida, nič manj pa gotovo tudi ne novega predpasnika, pa naj si bo že iz kambrika, tiskovine ali klota. Kakšno pa bo šele veselje, če se bo Miklavž spomnil na plašček in bo zanj izbral v naši prodajalni tvid, velur ali pa celo pliš, ki je tako topel, da tudi v najhujšem mrazu ni treba podenj oblačiti tucat jopic. Praktične zadrugarice si priskrbe za zimo perilo iz pletenine, saj je tako perilo že dolgo priljubljeno, ker je mehko, se lepo prime in je toplo in se hitro opere. V naši zadrugi se dobo vse vrste takega perila, tople maje, bombažaste in volnene, z rokavi in brez njih, hlače v raznih barvah in velikostih, in sicer navadne bombažaste in mercerizirane, ki so na oči kakor svilene. Pa tudi volnene in svilene hlače dobite, kakršne boste potrebovali. Oglejte si tudi lepe krilne kombinacije iz trikoja in pa prsnike iz batista s čipkami in brez čipk. Ako jih pa šivate sami, si boste lahko izbrali blago in čipke, ker je v združni prodajalni vsega dovolj.

Tudi par nogavic, bodisi bombažastih za vsak dan ali prazničnih svilenih ali volnenih, ki bodo za zimo kar prav prišle, je lepo Miklavževo darilo. Naša prodajalna vam nudi vse vrste damskih nogavic, pa tudi s kratkimi volnenimi (zokni), ki se obujejo v mrazu čez dolge nogavice, smo se preskrbeli. Nič manj praktično darilo so rokavice, katerih je dovolj v zalogi, in sicer usnjenih, podloženih z volnenim trikojem, navadnih iz trikoja in pa volnenih, pletenih iz volne. Veliko zalogo krasnih žemprom in pulovrov, enobarvnih, pisanih in z vzorcem, ste gotovo že videli. Popolnoma novi so pa modni špenzerji, ki so podobni žemprom in se tudi zapenjujejo z gumbi.

Morda ne bo prepozno, če prinese Miklavž blago za zimski plašč. Povedali smo že zadnjič, da vam nudi združna prodajalna za damske plašče modno blago vseh vrst, razne tvide, velurje, zlasti pa veliko izbero pliša, in sicer gladkega in stisnjenega v črni, rjavi, sivi in drap barvi. Astrahan pa, ki ima videz kožuhovine, in se lahko iz njega sešije cel plašč, ali se pa naredi samo ovratnik zana plašč, se dobi samo črn. Za obleke si lahko izberete rips, tvid ali pa žamet, na katerega smo vas opozorili že zadnjič. Domačo obleko si sešijte iz našegu pralnega žameta, gladkega ali rižastega, iz barhenta ali flanele, bodisi navadne ali pa dvojne (dubl). Če vam bo prinesel Miklavž tople copate, tudi ne boste hudi nanj, posebno če bo izbral v naši prodajalni take lepe volnene s svilenim čopom ali pa usnjene. Da se dobe vseh vrst damski čevlji, snežke in škornji, smo vam že povedali. Miklavžu lahko tudi naročite, naj vam prinese žepne ručice, ki se dobe v tucatih in posamič, ročno torbico, denarnico, lep glavnik ali pa dežnik, v kakršni barvi hočete, gladkega ali pa z robom.

Za zadrugarje smo pripravili lepe sportne srajce s patentnim zapiranjem, za zimo srajce iz flanele, modne srajce z dvema ovratnikoma in bele praznične. Imamo pa tudi modne ovratnike, trde in poltrde, gumble za

zapestnike in ovratnike, vse polno samoveznic in metuljčkov, naramnic, podvez, dolgih in kratkih, volnenih in cvrnatih nogavic, poleg tega pa seveda tudi listnice, denarnice, aktovke, službene kovčege itd. Kakor veste, smo prav dobro založeni s klobuki, rokavicami, svilenimi šali in rutami, robci, dežniki, copatami, čevlji vseh fazon in kvalitet, enobarvnimi, galošami, snežkami itd.

Sportniki dobe pri nas poleg sportnih čevljev (gojzerjev) in impregniranega sukna za smučarske obleke tudi cele pletene garniture (pulovre, rokavice, čepice), volnene dokolenice s stopali, modne sportne telovnike iz deftina ali usnja, in sicer že izgotovljene, ali pa po meri. Za sportne suknjiče (Windjacke) imamo impregnirano platno. Za moške obleke si oglejte modne kamgarne, za sportne obleke razno sportno blago, za črne obleke marengo in duskin,³ za delovne hlače pa žamet kord in štruks. Za plašče je, kakor smo že zadnjič omenili, na razpolago veliko raznih dublov, palmestronov, marengov, za službene plašče si lahko izberete temnomodro v raznih kvalitetah. Za pelerine, plašče Hubertus in kratke sportne suknjiče priporočamo kamelsko kosminje, ki varuje proti dežju, snegu in mrazu.

Tudi posteljino kupujte pri nas, saj imamo v zalogi prešite odeje, klotaste in iz damasta ali brokata, izdelamo jih pa tudi po naročilu v najkrajšem času. Lepa je tudi izbira zimskih kocov iz kamelskega kosminja in zimskih rjuh, vzorčastih (žakard) in enobarvnih s pisanim robom, boljše in cenejše vrste. Posteljne garniture imamo enobarvne in vzorčaste iz bombažastega gobelina, v zalogi je pa tudi cvilh za pr vleko žimnic in otoman, za prevleko pohištva pa dobite bombažaste gobeline. Na razpolago so izgotovljeni zastori (madras). Zastore si lahko napravite tudi sami iz blaga, ki se dobi na metre, in sicer tusorja, batista, vzorčastega in gladkega, v beli in barvi ekri, za okrasek pa si kupite pri nas navadne ali svilene rese.

Končno vas moramo opozoriti na novo veliko zalogo linolejev z lepimi modnimi vzorci, ki se dobe na metre v širini 67, 90, 110 in 200 cm, za pred umivalnike in za v kuhinjo na linoleje v kosih pa v raznih velikostih, tako na primer 2×2.50 , 100×67 , 2×3 m itd.

Stirniški : **Bloška Lenčka in še to in ono.**

I.

Bloška planota, ki je zadnja leta ali bolje zadnje zime zaslovela po svojem ugodnem smučarskem terenu, je bila do zadnega časa kaj malo znana širšemu svetu. Domačini sami in redki tujci jo kaj radi hudomušno nazivljejo Slovensko Sibirijo, češ, da vlada na Blokah devet mesecev zima, ostale tri mesece pa da je — mraz. Sevè, saj leži 750—800 m nad morsko gladino. —

Pred štiridesetimi in toliko leti, ko se je začelo tudi v Sloveniji razvijati smučarstvo, sem se nekoč kot dijaček silno razburil, čitajoč v novi-

nah o nekih zimskih športnih pripomočkih, s katerimi se dà hoditi po nerazhojenem snegu, pa naj bo še tako visok, kakor je hodil Gospod po nevem že katerem svetopisemskem jezeru. „Ski“ so imenovali birokrati takrat to plemenito orodje, češ, da je škandinavskega izvora. Vzrožil sem in dokazoval, kdor me je hotel poslušati, da so to vendar pristne naše, tedaj bloške smuči, ki jih hrani vsaka kmetijska hiša poleti pod streho, po zimi pa jih vporablja v visokem snegu kot skoro edino prometno sredstvo.

Zdaj, ko ima po mestih smučke že skoro vsak paglavec, zdaj, pravim, ko bi bil čas, da se Bloke še prav posebno postavijo, pa so začele izginjati po kmetiških hišah. Za šport kot tak Bločanje nimajo, rekel bi, pravega smisla, za resne potrebe pa ni zadnja leta več, da ostanem pri besedi, prave potrebe, saj vendar vsi dobro vemo, zlasti starejši, da ni več tistih hudih zim in snežnih zameotov, kakor so bili, recimo, pred potresom. Svet se pač izpreminja. Ker se pa itak že vse izpreminja in postaja svet leto za letom modernejši, ni zlodeja, da bi se Bločanje ne poprijeli svojih starih smučk, že iz ljube hvaležnosti do tega starodavnega prometnega sredstva, zaradi katerega so Bloke zaslovele zadnji čas že kar po vsem športnem svetu. In tudi hude zime še pridejo.

Lani, predlanskem, ali ne vem kedaj sem bral slučajno brošuro, kjer je bilo popisano življenje, dejanje in nehanje neke Rezike Neumannove z Bavarskega. Sodim, da je knjižica nekam tendencijozno načrtana, vendar si nisem mogel kaj, da je ne bi z zanimanjem prebral. Saj so tisti čas o tej kmetiški deklici pisali že skoro vsi svetovni časopisi.

Kakor tistikrat zaradi preklicanih smučk, ki so vendar bloškega in ne škandinavskega pokolenja, tako sem se tudi takrat malce razburil. Po vsej pravici in zelo razumljivo je, če se mi je zdelo za malo, da piše skoro ves svet samo o Reziki, kakor da bi bila samo ona „taka“, ne domisli se pa nihče naše bloške Lenčke, ki jo lahko, ne da bi pretiravali ali celo lagali, imenujemo pravo predhodnico imenovane Rezike.

O zamaknjeni Lenčki je pisal izmed prvih naš priljubljeni pisatelj Janez Trdina v svojih „Bajkah in povestih o Gorjancih.“ V kolikor se še spominjam tega opisa, se mi zdi, da je nejasen, plod nekakega mističnega ustnega izročila. Drugi, kolikor mi je znano, o Lenčki niso dosti pisali. Saj časopisje takrat ni bilo tako razvito kakor dandanes. Cerkveni krogi se najbrž niso hoteli preveč vmešavati v tako delikatno stvar, kar jim dam prav, ostalo časopisje si stvari ni jemalo k srcu, in tako prave resnice ni bilo možno doznati. —

Da ni začela, kakor rečeno, razburjati pred nekaj leti skoro celega sveta bavarska Rezika, bi bil najbrže tudi jaz pozabil svoje stare znanke izza otročjih let, Lenčke Gornikove, gotovo pa je, da bi je pravkar zdaj ne obešal na veliki zvon, če ne bi ravno nanesla prilika, da jo vzame pod svoje okrilje „Zadrugar.“

II.

Na severnem obronku 1028 m visoke Velike gore, ki deli proti vzhodu sodraško in ribniško dolino, proti zahodu pa planoto Loškega potoka,

leži lična, 858 m visoka vas Gora, najskrajnejša točka na Dolenjskem, ki tam meji na Notranjsko. Prva vasica zapadno od Gore, komaj uro hoda oddaljena, pa so Ravne, rojstna vas moje pokojne matere. Ravne pa spadajo že pod Bloke, kjer je Lenčka preživela glavno dobo svojih „prividov.“

Lenčka Gornik, kakor se je pisala, je bila doma na Gori, ki sem jo omenil. Hči revnih kmetiških starišev, je imela brata in dve sestri. Brata nisem poznal, pač pa Mico in Polono, ki sta bili starejši. Rojena leta 1836. je bila Lenčka prva mladostna leta kaj slabotna deklica. Z dopolnjenim trinajstim letom je prestala hudo živčno bolezen. Prebirati je začela z vso vnemo: „Tomaža Kempčana hojo za Kristom“, „Kristiansku Premishlvanje is svetiga Pisma sa usak dan mesza, enaistizh na svitlobo dana u Lublani lejta 1808 per Janesu Rezerju, natiskanzu“, dalje „Skrivnu Rasodenje svetiga Joanesa“ ter „Terplenje nashiga Gospoda“ itd. Dvoje takih nabožnih knjig sem vsaj deloma otel pogube ter jih hranim kot staro redkost. Slednje imenovana knjiga, „Terplenje“ je imela v zelo živih barvah naslikanih 14 postaj križevega pota. Tako strašne in žive so bile te krvavo barvane slike, da jih imam še danes pred očmi. —

Zdaj pa naj dam besedo svoji materi, ki mi je o Lenčki, še predno sem jo sam osebno spoznal, neštetokrat pripovedovala: „Bili sva sovrstnici jednake starosti. V Ravnah smo imeli na izbiro, kam naj gremo ob nedeljah k maši. Starejši so navadno hodili k Fari*) na Bloke, mlajši smo pa hodili raje k deseti maši na Goro. Mlade Ravenešce smo se hodile po maši do večernic rade gret k Gornikovim. Tudi po večernicah smo si malo povasovale, zlasti za časa bolezni in okrevanja naše ljube Lenčke. Nekoč smo bile že pod večer pravkar odmolile rožni venec in odpele litanije. Veš, bila sem dobra pevka, saj sem še v cerkvi naprej pela. Hotela sem se posloviti, pa zapazimo, da Lenčka še kleči. Pa kje je klečala! Prav na robu postelje z razpetimi rokami in pogledom kvišku nekam v daljavo. „Lenčka!“ sem jo poklicala. Nič. „Lenčka! Nas bo strah!“ jo je skušala poklicati druga. Nič. „No, celo noč ne moremo čakati!“ pa ti jo pograbi domača sestra Polona in s strahom opazi, da je vsa trda. Ko smo jo po dolgem času prebudile, se je grozno jezila, češ, da je bila umrla in da je bila že na onem svetu. No, in tako se je začelo. Vsak dan huje, zlasti ob petkih. Istočasno se ji je začela studiti hrana.

Tistega velikega petka nikoli ne pozabim: Stala je več ur na svoji postelji, prav ob robu. No, pa poizkusi ti tako stali samo nekaj trenutkov! Roke raztegnjene, oči kvišku, pesti krčevito stisnjene. Ustnice so se ji zdaj pa zdaj krčevito sklenile, vse mišice so bolešno delovale. Tudi je govorila nerazumljive besede, zdaj in zdaj presunljivo zajokala. Hkrati se vržemo vsi na kolena. Po čelu ji je začel kapati krvavi pot in mahoma je bila vsa krvava po obrazu, po obleki, kri se je cedila po rokah in po postelji. Nekaterim je postalo slabo. Natanko ob treh popoldne je še nekajkrat vzdihnila, potem pa je padla na posteljo. Domači so jo že toliko po-

*) Vas, kjer stoji farna cerkev (Fara — Nova vas).

znali, da se niso prestrašili. Polona jo je omila, kolikor se je dalo, ji popravila vzglavje, jo pokrila in pustila. Videla sem jo tako ležečo takrat in še večkrat popreje na Blokah. Ležala je nezavesna, kakor bi zaspala po trudapolnem trpljenju. Diha ni bilo čutiti, pač pa lahkotno utripanje žile. No, na velikonočno nedeljo zjutraj ob treh se je prebudila. Prva leta je še dokaj rada pripovedovala, kako in kaj, no pa o tem ti ne bom govorila; pozneje je pa postala molčeča, kakor bi se svojega zamikovanja sramovala. Kajpak, da se je razneslo na blizu in daleč in so jo začeli hoditi gledat ljudje v celih trumah na Goro. Tiste čase sem pa že prišla na Strmico.“

Tako moja mati. — Nekaj let za mojo materjo je prišla tudi Lenčka na Bloke in sicer v župnišče k Fari, kamor je vzel rajnki župnik Janez Kaplenek njeno sestro Polono za kuharico, sestro Mico pa za deklo. Morda se je ta selitev izvršila na mig višje cerkvene oblasti, da bo Lenčka bolj pod kontrolo. Morda, pravim. Resnica je, da tudi tu ni imela mira in da so hodili ljudje od blizu in daleč na Bloke, zlasti na veliki teden, gledat Lenčko in njene „privide“. Med obiskovalci so bili zastopani razni sloji in stanovi: kmetje, meščani, zdravniki in celo visoka aristokracija. Lepo kočijo kneza Windischgraezta sem videl skoro vsako veliko noč pod farovškim kozolcem.

(Konec prihodnjč)

Josip Vandot :

Fran Milčinski

Slovenci smo resen narod; resni smo, ker nas je narava ustvarila tako, in če bi ne bili resni, bi ne bili naravni. Tisočletna zgodovina je nam še bolj zaostрила ta resni značaj, saj nismo imeli v vsej preteklosti skoro ničesar, kar bi nam bilo moglo zaokreniti našo notranjost in jo obrniti v veselejšo smer. Slovenci smo ljudje močnih čuvstev, a vsa ta čuvstva so preveč polna otožnosti, melanholije in bridkosti, kar pa ni nič čudnega in nenaravnega že zaradi nevesele preteklosti, ki jo imamo za sabo. Slovenec je vedno prepeval in zlagal prpovesti; a njegove pesmi so bile vedno tako resne, kakor so bile njegove pripovedi. Le tu pa tam najdemo trohico humorja, a ta humor je presenetljiv, ker se nikakor ne sklada z bistvom slovenske duše.

Človeku se zdi nenormalen in neizviren in zanešen iz tujih krajev. Če natanko preiskuje izvor te slabotne iskrice, pa vidi, da je ta iskrica samo slaboten odsev močnega ognja, ki razgreva drugače in veselejše razpoloženo dušo sosednega naroda, ki nikoli ni žel trnja, temveč se mu je na življenski poti smejalo solnce in morda še kaj lepšega.

Humor je pri nas redek. Gorenjci ne poznajo pravega humorja, ker so v svojih manirah pretrdi in prerobati. Niti Štajerci ga ne poznajo; samo pri Dolenjcih zapreskeče tu pa tam, včasih z vso objesnostjo, včasih pa tudi z nerodno banalnostjo. V vsakdanjem življenju naletimo pač tu in tam na posamezne humoriste, a njih humor je priučen iz tujih jezikov in nima prav nič samobitnosti. Humoristične literature nimamo nobene; kar jo je že

hotelo pognati, je zamrlo v kali, ker ni imela v ljudstvu zaslombe in razumevanja, a še največ radi tega, ker v nji ni bilo tega, kar imenujemo narodni humor.

Čakati smo morali prav do zadnjih let, da je izšel iz nas humorist, ki je vsebi združil ves oni humor, kar ga je slabotno tlelo v redkih veselih mislih našega naroda, in ga z veliko ljubeznijo in silnim talentom izoblikoval do dovršene višine. V njegovi koncepciji in v njegovi izvedbi je prišel naš humor do popolne veljave in čudom se moramo čuditi ob nenadnem spoznanju, da je tudi pri nas humor mogoč, ako ga zna kdo tako spretno obračati in ga meriti s takim merilom, kot ga je znal naš prerano umrli Fren Milčinski.

Fran Milčinski je bil pisatelj, tako svojevrsten pisatelj kot pri nas le malokdo. Bil mu ni do tega, da bi prodiral z bogve kakšnimi napihnjenimi, mrtvimi idejami v mase ljudstva. Preprosto, z veselim nasmehljajem je pripovedoval to, kar se mu je grelo v topli duši. Njegove pisane besede so smeh, ki so zbujale povsod samo smeh, oni pristrčni, naravnost iz duše prihajajoči smeh, ki ne more žaliti nikdar nikogar, pa čeprav se je skrivala v tem smehu prikrita ost, ki ni bodla, temveč človeka samo blažila. V svojih humoreskah je bičal svoje lastne slabosti, bičal pa je tudi vse ljudske napake; a njegov bič ni bil trnjev in ni puščal za sabo nobenih ran, temveč samo neko prijetno ugodje, da se je človek zavedal napak, ki mu jih je očital Milčinski, pa mu je bil hvaležen in se je še rajši zatapljal v njegove smejoče se, veselo bičajoče vrstice.

Njegove dobrohotne, prijazne oči so videle povsod in prodrle v najtemnejši kot naše duše. Poznale so družbo in njene črne in svetle sence; poznale njeno skrito gnilobo, pa naj jo je še tako skrivala pred njegovimi vsevidečimi, a vendar vseodpuščajočimi očmi. V svojih spisih je pač odkrito razgaljeval to gnilobo, slikal jo s srčnimi besedami, v katerih pa je bilo več usmiljenja in naravne toplote kakor pa bridkega žela. A vendar so našle svojo pravo pot in so se zajedle prav tja, kamor je hotel pisatelj. Skrito želo je obtičalo v osrčju družbe, ki se je sicer krohotala smešnosti teh besed, a je vendar čutila, da se pod plaščem smešnosti skriva le njena lastna, namišljena visoka, a vendar nizkotna natura. Njegove smehljajoče se oči se niso zaprle niti pred nekdanjim političnim demagogstvom in njegovim skrajnim sanjarenjem, niti pred birokratizmom, niti pred znanostjo — gledale so naravnost v ceremonijalnemu češčenju.

Šibati je pričel s svojimi slavnimi „Muhoborci“ in se je smejal človeškim nerodnostim tik da svoje smrti, ki mu je menda zamerila njegovo eksperimentiranje s „fosforjem“, pa mu je utrnila nasmeh iz oči in z usten. Svojih humoresk je izdal pet knjig, a koliko knjig bi se nabralo, če bi izbrali vse njegove spise, ki so nakopičeni in razmetani po vseh slovenskih listih in revijah! Kakor iskre so se utrinjale iz njegovega peresa duhovite domislice, da se je moral človek čuditi, odkod prihaja ta neusahljivi vir šegavosti, satire in resnično otroškega veselja. Tik po njegovi smrti je poizkusil ta in oni, da bi vsaj približno opredelil njegovo liferarno de-

lovanje in mu določil mesto, ki naj ga zavzema v naši književnosti. A vsak tak poizkus se je moral ponesrečiti, ker je Milčinski pisatelj tako velike dimenzije, da bo preteklo še precej časa, preden ga bomo mogli spoznati v celoti in pravilno oceniti njegovo delo.

A toliko je že danes gotovo, da je Fran Milčinski naš najboljši mladinski pisatelj. Dolge vrste mladine, ki so ga spremljale na zadnji poti proti sv. Križu, so jasno pričale, da Milčinski ni bil samo pisatelj, ki je pisal za odrasle, temveč v prvi vrsti pisatelj, ki je posvetil svojega duha in srce našim najmanjšim in najpotrebnejšim, a tudi najhvaležnejšim. V Milčinskem se je popolnoma razodevala otroška duša z vso svojo nežnostjo in naivnostjo; poznal je otroško misel v vseh njenih odtenkih, poznal njene tajnosti in skrivna poželenja, poznal je njeno solnčno veselje in razigranost, a je poznal tudi bol in trpljenje, ki razjeda siromašnega otroka, in zablode, pred katerimi ni varno niti najbornejše srce otrokovo. Imel je odprto dušo za otroka, in otrok je lahko gledal vanjo, saj je bilo tam polno dobrote in ljubezni, ki se je v blagodejnih in toplih žarkih prelivala po njegovih spisih, namenjenih mladini.

Nešteto je pravljič, ki jih je napisal Milčinski za mladino, a niso samo pravljice, kar je namenil mladini, temveč tudi povesti, zajete iz resničnega, sodobnega življenja in ki še celo prekašajo njegove pravljice. V teh povestih srečujemo življenje, kakršnega vidimo v vsakdanjosti pri otrokih, in to življenje je čudovito razgibano, preprosto živo in polno veselja, a včasih bede in siromaštva. Višek dovršenosti je dosegel v prekrasni otroški povesti „Gašper, Miha in Boltežar“, ki je pač ena najlepših povesti v naši mladinski literaturi. Poizkusil se je tudi v dramatik in sicer z dobrim uspehom, kar je lepo pokazala uprizoritev njegove mladinske igre „Čarobni prstan“, ki pa je iz nerazumljivih razlogov danes izginila iz naših repertojev.

Res je, da v njegovih mladinskih spisih tu pa tam udari na dan satira, ironija, ali pa še celo hud posmeh nad obstoječimi razmerami v človeški družbi. Toda ta ironija in ta satira sta tako fini in skriti, da ju otroško srce niti ne zapazi in ne čuti in gre neopazno mimo njiju. Kot mladinski sodnik, katero službo je v mlajših letih opravljal delj časa v Ljubljani, je imel priliko, da je točno spoznaval otroka tudi od grde strani, pa je radi tega mogel napisati takšno delo, kot so njegovi „Ptički brez gnezda“. A otroka je ljubil tudi kljub njegovim sencam; če je zablodil v svoji lahkomiselnosti na stranpota, ga je ljubeznivo in prisrčno zavrnil na pravo pot in napravil iz njega poštenega, doslojnega člana človeške družbe. V poboljševanju mladine pa je bil Milčinski strokovnjak, kakršnega ni premogla bivša Avstrija.

Tega pravega moža in vzor-človeka se mora hvaležno spominjati tudi naš „Zadrugar“, ne samo radi tega, ker mu je bil Milčinski zvest sotrudnik, temveč tudi radi tega, ker je bil pri železničarjih spločno priljubljen in od vseh spoštovan. Saj jih je požrtvovalno zastopal pri marsikateri bridki

in težki pravdi, a ne samo pri pravdah, tudi pri disciplinarnih sodbah je bil marsikomu izvrstev in uspešen zagovornik. Zato ga bo pa nosil marsikdo do smrti v svojem hvaležnem srcu in se bo spominjal moža, kakršnih je le malo med nami in kakršen se rodi med nami vsako stoletje morda samo eden.

Bodi slava njegovemu spominu!

Rešitev ugank v 10. števil. „Zadrugarja“:

Črkovnica: Pes, ki laja, ne grize.

Abecedni kvadrat: Malo denarja, malo muzike.

Naše vojno brodovje: Nova vojno ladja bo dobila ime „Smeli“.

Prav so rešili in bodo nagrajeni: Dolenc Zmago, Sp. Blato pri Grosupljem; Kocjan Radovan, Maribor; Mihelič Ivan, Studenci pri Mariboru; Bernik Ivan, Seničica pri Medvodah; Osredkar Marko, Ljubljana; Kolar Franc, Maribor; Pavlovčič Otilija, Moste pri Ljubljani; Orešič Alojz, Maribor; Živic Zorko, Ljubljana in Veber Zora, esenice.

Iz uredništva.

Radi pomanjkanja prostora je morala v tej števil. izostati prof. dr. Vebrova razprava „Misli o imetju in lastnini.“ Nadaljevala in zaključila se bo v decemberskem „Zadrugarju“. Odložiti smo morali iz enakega razloga tudi nekatere prispevke k vprašanju zadružništva in trgovstva, iz poglavja „Našim zadrugaricam v pomoč“ prispevek „Kuhinja“, dalje članek o napredku žel. menze ter ABC za naše ugankarje.

Železničarji, ki prihajate po opravkih v Ljubljano, poslužujte se izključno naše menze, kjer dobite poceni in dobro hrano!

S 1. novemdom se je nedeljsko kosilo znižalo za abonente na Din 9.—, za neabonente pa na Din 10.—

Vsebina: V obrambo našega zadružništva (str. 321). — Trgovina in zadruga (str. 324). — Zadružništvo in družba (str. 331). — Ali je to bilo potrebno? (str. 336). — Našemu članstvu (str. 340). — Umelno valjenje (str. 341). — Perutninarska zadruga je ustanovljena (str. 343). — Miklavž se bliža (str. 343). — Bloška Lenčka in še to in ono (str. 346). — Fran Milčinski (str. 349). — Rešitev ugank iz števil 10 (352) — Iz uredništva (str. 352).

„Zadrugar“ izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Koroška ulica 39. — Tiskarna „Sava“ d. d. Kranj. (Predstavnik: Nikola Stokanović, Kranj).

Kaj je zadnjič povedala Minka Jelici?

Minka: Zdravo Jelica, dolgo te že nisem videla. Kaj delaš, kako ti gre, kako živiš v teh težkih časih.

Jelica: Nemorem ti nič dobrega reči. Polno skrbi me tare, borim se na vse strani in vežem konec s koncem, a vseeno vsak dan težje izhajam. Danes pa sem posebnost nejevoljna, ker mi je mlekarica dostavila ne samo razredčeno temveč tudi nesnažno in nečisto mleko v hišo, čeravno plačujem liter po Din 2'50.

Minka: Pa tudi mene tarejo enake skrbi, samo, da sem radi mleka povsem mirna, ker sem ga že lani naročila v Nabavljalni zadrugi in sem prepričana, da je mleko vedno polnomasno in prvovrstne čistote.

Jelica: Povej mi draga, je pa to tudi čista resnica, kar si sedaj govorila? Od raznih drugih sosed, ki mleka nočejo naročiti v Nabavljalni zadrugi sem slišale, da mleko ni ravno tako dobro in čisto, kakor mi ti pripoveduješ. Da so baje posode, v katere kmetice molžejo in s katerimi nosijo mleko v mlekarno Moravče, le bolj površno pomite, in da se mleko šele v mlekarni na stroj prečisti.

Minka: Oj, oj Jelica, da ti sumiš v mojo resnicoljubnost, to bi me bolelo! Dokazati ti hočem resnico in te prepričati, da govori iz besed tvojih sosed le sama gola nevednost in morda celo zlobna škodoželjnost. Poglej, pisalo se je v „Zadrugarju“ in pripovedovali so vsi tisti mnogi člani, ki so videli obrat v mlekarni v Moravčah, da je isti glede čistote na zavidanja vredni višini, ki daleč nadkriljuje čistoto, ki vlada pri naših mlekaricah. Celo banska uprava je poslala svojega izšolanega strokovnjaka v Moravče, da je 8 dni poučeval člane in članice mlekarne, ki dobavljajo mleko, kako je treba postopati z mlekom pri molži, takoj po molži in na poti v mlekarno. Razven tega naši kontrolni organi najstrožje pazijo in tako na kakovost kakor na čistoto mleka in povsod, v katerih se donša mleko v mlekarno. Ker so zadrugi na razpolago najmodernejši merilni stroji tako za ugotavljanje masčobe in kislin v mleku, kakor tudi za čistoto mleka, je dano najpopolnejše jamstvo, da dobiva vsak naročnik vsak dan preizkušeno, dobro in čisto mleko iz zadruge, česar ne morem trditi o mleku, ki ga donšajo mlekarice na svojih vozičkih v mesto.

Jelica: A kakšne imaš pravzaprav koristi, ako imaš mleko naročeno iz zadruge?

Minka: Oj Jelica, jaz se ti čudim, ki si sicer tako bistrourmna, varčna in pridna gospodinja, pa nisi odkrila prednosti zadrurnega mleka napram mleku, ki ga dobavljajo mlekarice. Mleko iz zadruge je predvsem vedno polnomasno in zajamčeno čisto, razven tega pa še na moderen način pasterezirano in dostavljeno v higijensko pomitih in zaprtih steklenicah na dom, da med transportom ne more niti najmanjša nesnaga do mleka, kar vse pri mlekaricah pogrešaš. Ako smo gospodinje izbrane na časno mesto, da moremo skrbeti za hrano svoji družini, je pač naša najsvetejša dolžnost, da skrbimo za zdravo hrano, a med najvažnejšo in najlažje pokvarljivo hrano spada ravno mleko. Iz tega sledi nauk: **Naroči mleko v zadrugi** in imela boš zdravo družino ter prihranjeno ti bode mnogo nepotrebne bojazni, ker bodo izostale razne bolezni in vsi stroški, ki bi jih v nasprotnem slučaju imela za zdravila in zdravnika.

Jelica: Hvala ti lepa za tako izborne informacije. Skoraj, da se sramujem svoje nevednosti, a to hočem popraviti na ta način, **da bodem takoj naročila mleko v zadrugi, ker mi je pač nad vse pri srcu zdravje svoje družine, ker se jasno zavedam, da samo zdrava hrana omogoča zdravo telo in samo zdravo telo — zdravo dušo.** To pa želim vsem članom svoje družine.

Nakupovalni termini in pošiljanje prazne embalaže.

Članstvo vseh prog ponovno pozivamo, da se **strogo drži terminov**, tako glede nakupa v trgovinah, kakor tudi glede **odpošiljanja prazne embalaže**.

Več članov z **dolenjske proge** in postaje **Jesenice ter Hrušice** ne pošilja zabojev v zbiralnih vozeh, kot jih določa „Saobračajno transportno uputstvo za vozni red 1932/33“, temveč posamezno z večdnevno zamudo. Posledica tega je, da se zaboji takih članov kaj radi založe v tovrnem skladišču in živil ne moremo poslati v določenem terminu.

Člane, ki bi zamudili svoj termin, opozarjamo, da jim ne moremo pošiljati živil naknadno, temveč bomo obdržali naročilo in zaboj do naslednjega termina.

